

Salla Tolppanen

”Vau, mikä kuva!”

Mediasatutuokiot Kestilän kirjastossa esiopetusikäisille lapsille

”Vau, mikä kuva!”

Mediasatutuokiot Kestilän kirjastossa esiopetusikäisille lapsille

Salla Tolppanen
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Salla Tolppanen

Opinnäytetyön nimi: ”Vau, mikä kuva!": Mediasatutuokiot Kestilän kirjastossa
esiopetusikäisille lapsille

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Kevät 2013

Sivumäärä: 67 + 15 liitesivua

Opinnäytetyössä perehdyttiin lastenkirjastotyön suuntaviivoihin, satutuokiotoimintaan sekä lasten mediakulttuuriin ja mediakasvatukseen. Työn toimeksiantaja oli Siikalatvan kunnan Kestilän kirjasto. Tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa mediasatutuokioita Kestilän kirjastossa esiopetusikäisille lapsille. Mediasatutuokiot toteutettiin keväällä 2013 päiväkotihuminan esiopetusryhmälle. Työn puitteissa koottiin myös lista lastenkirjoista, joissa mediaa käsitellään eri tavoin.

Työ tehtiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Se koostuu tietoperustasta ja toiminnallisen osuuden raportoinnista. Tietoperustassa käsiteltiin lastenkirjastotyön suuntaviivoja ja palveluita sekä esiopetusikäistä lasta kirjaston asiakkaana. Lisäksi perehdyttiin lasten mediakulttuuriin ja mediakasvatukseen sekä tutkittiin satutuokioita eri näkökulmista. Tietoperustassa pyrittiin avaamaan käsitettä mediasatutuokio. Työn toiminnallinen osuus, mediasatutuokiot, raportoitiin suunnitelmiseen ja toteutukseen havainnollistaen työtä valokuvoin. Mediaa käsittelevä lastenkirjalista sijoitettiin työn liitteeksi.

Mediasatutuokioissa käsiteltiin valokuvausta ja valokuvaa sekä mainostamista kirjallisuuden, lehtien ja lasten oman toiminnan kautta. Lapset ottivat kirjastossa valokuvia, joista koottiin valokuvanäyttely kirjaston näyttelytilaan. Valokuvanäyttelyä mainostettiin lasten kanssa valmistetuilla mainosjulisteilla.

Mediasatutuokiot osoittautuivat mielekkääksi toimintamuodoksi toteuttaa mediakasvatusta Kestilän kirjastossa pienillä resursseilla. Esiopetusryhmältä saatu palaute vahvistaa asiaa; lapset pitivät tuokioista ja aikuiset kokivat mediasatutuokiot ”uudeksi ja erilaiseksi” lastenkirjastotyön toimintamuodoksi.

Asiasanat:

lastenkirjastot, satutunnit, mediakasvatus, medialukutaito, mediakulttuuri, lapset, yleiset kirjastot, kirjastopalvelut, maaseutu

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Salla Tolppanen

Title of thesis: "Wow, what a picture!": Media storytimes for preschool children in the public library of Kestilä

Supervisor: Jorma Niemitalo

Spring 2013

Number of pages: 67 + 15 app.

The goal of the thesis was to organize media storytimes in the public library of Kestilä, which was also the subscriber of the work. By studying children's library services and their tendencies, learning about storytimes in public libraries and getting familiar with media education and children's media culture, the media storytimes were planned and held for preschool children. The storytimes were carried out in spring 2013 in the public library of Kestilä.

The thesis was done as a functional thesis. It consisted of a knowledge base and of a report on the functional part of the work. The knowledge base dealt with the tendencies and functions of children's library services and the preschool child as a library customer. The issues of media education and children's media culture were also taken into consideration. The public library storytimes were studied from different perspectives including the objective of public library storytimes, the space for storytimes in libraries and the different types of storytimes. A thorough definition of a "media storytimes" was included in the storytime chapter.

The functional part of the thesis was reported and demonstrated with photographs. The report described the planning and the realization of the media storytimes held in the public library of Kestilä. The themes photographing and advertising were dealt with the children through literature, newspapers and children's own activity. Photographs were taken in the library, and the children also made some advertising posters.

The media storytimes turned out to be a functional way of including media education in to the children's library services in the public library of Kestilä using minor personnel and economical resource. That was also proven by the feedback of the customers: the children liked the media storytimes and the preschool personnel thought them to be something "new and different".

Keywords: children's library services, public library storytimes, media education, media literacy, media culture, preschool children, rural area

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	KIRJASTO MAASEUDULLA	9
	2.1 Kestilän kirjasto	10
	2.1.1 Lastenkirjastotyöstä Kestilän kirjastossa	13
3	LASTENKIRJASTOTYÖ.....	15
	3.1 Lastenkirjastotyön suuntaviivoja ja tavoitteita.....	16
	3.2 Lastenkirjastotyön peruspalvelut ja oheistoimintamuodot	18
	3.3 Esiopetusikäinen lastenkirjastotyön asiakas	19
	3.3.1 Esiopetuksesta.....	20
4	LASTEN MEDIAKULTTUURISTA JA MEDIAKASVATUKSESTA.....	23
	4.1 Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa	25
	4.1.1 Mediakasvatuksen hankkeita ja yhteistyökumppaneita yleisissä kirjastoissa.....	27
5	SATUTUOKIOISTA MEDIASATUTUOKIOIHIN	30
	5.1 Satutuokioiden erilaisia toimintamuotoja	32
	5.2 Satutuokiotila.....	33
	5.3 Mediasatutuokiot	34
	5.3.1 E-kirja mediasatutuokion välineenä.....	36
	5.3.2 Tekijänoikeudet mediasatutuokiossa	38
6	MEDIASATUTUOKIOT KESTILÄN KIRJASTOSSA.....	39
	6.1 Suunnittelu	39
	6.1.1 Mediasatutuokioiden suunnitelma	40
	6.2 Mediasatutuokioiden toteutus kirjastossa.....	41

6.2.1	Ensimmäinen mediasatutuokio	42
6.2.2	Toinen mediasatutuokio	44
6.2.3	Kolmas mediasatutuokio	45
6.2.4	Neljäs mediasatutuokio	47
6.3	Yhteenveto ja palaute tuokioista	50
7	YHTEENVETO JA OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA.....	54
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	54
7.2	Opinnäytetyöprosessi.....	54
7.3	Aiheen ja näkökulman valinta.....	56
7.4	Työn tavoitteet ja niiden saavuttaminen	57
7.5	Aikataulu	58
7.6	Lopuksi.....	58
	LÄHTEET.....	60
	LIITTEET	67

1 JOHDANTO

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käsitellä mediakasvatusta ja satutuokioita lastenkirjastotyön osana sekä toteuttaa mediasatutuokioita Kestilän kirjastossa. Mediasatutuokiossa on tavoitteena lukea kirjallisuutta, keskustella sen pohjalta sekä tehdä itse jonkinlainen mediaesitys, esimerkiksi valokuva. Lähtökohtia tämän työn aihevalinnassa ovat olleet oma kiinnostukseni lastenkirjastotyöhön, medialukutaidon merkitys nykyisessä mediakulttuurissa sekä kiinnostus siihen, millaista satutuokiotoimintaa ja mediakasvatusta pienessä kirjastossa pienillä resursseilla on mahdollista järjestää.

Medialla on merkittävä rooli lasten jokapäiväisessä elämässä, joten medialukutaitoa tarvitaan. Nykylapsen kasvuympäristössä mediaa voidaan havaita monessa muodossa. Lapsi tutustuu mediaan muun muassa satujen, kuvien, äänien ja elokuvien kautta. Mediasisällöt näkyvät myös lasten leikeissä. Medialukutaidon avulla lapsi pystyy muun muassa käsittelemään ja tulkitsemaan mediaa kriittisesti sekä nauttimaan mediasta. (Sinko, Alanen & Vesterinen 2009, 9,17.)

Mediakasvatuksella puolestaan pyritään kehittämään medialukutaitoa, vaikuttamaan yksilön mediasuhteeseen (Sinko ym. 2009, 17). Mediakasvatus on nykyään itsestään selvä osa lasten opetuksessa ja kasvatuksessa. Mediakasvatusta voivat antaa kaikki lasten kanssa toimivat tahot toisiaan tukien. Kirjasto voi tukea ja täydentää toiminnallaan esiopetuksen mediakasvatusta.

Yhteistyökumppanini opinnäytetyössä on Kestilän kirjasto. Se sijaitsee Kestilässä, joka on maaseutukylä vuonna 2009 perustetussa Siikalatvan kunnassa. Kestilän kirjastossa työskentelee yksi kokopäiväinen kirjastovirkailija ja yksi osa-aikaeläkkeellä oleva kirjastosihteeri. Kirjastossa työskennellään pääosin yksin. Satutuokioita kirjastossa ei järjestetä säännöllisesti, ja tämän opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa toteutettavien mediasatutuokioiden kaltaisia tuokioita kokeillaan kirjastossa ensimmäistä kertaa tämän työn puitteissa.

Mediakasvatus on hyvä aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, koska jo pieni lapsi on erilaisten viestien ja viestintävälineiden äärellä päivittäin. Tutkimalla esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja muuta esiopetusikäisestä kirjoitettua valikoitui kohderyhmäksi mediasatutuokioihin esiopetusikäiset lapset. Kestilässä esiopetusta antaa päiväkotit Humina. Esiopetusryhmässä on 17 lasta. Kuusivuotias on "satuiässä", satu ja leikki ovat tärkeitä arjessa. Sadut antavat lapsen leikille virikkeitä. Mediamaailmasta tulee lapselle sisältöjä leikkiin. Roolileikki, satu, uuden oppiminen ja mediasisällöt kuuluvat esiopetusikäisen lapsen arkeen.

Tietoperustassa esittelen ensin Kestilän kirjaston toimintaympäristöineen, toiseksi käyn läpi lastenkirjastotyön suuntaviivoja ja palveluja sekä kuvailen esiopetusikäistä lastenkirjastotyön asiakkaana, kolmanneksi tarkastelen lasten mediakulttuuria ja mediakasvatusta. Lopuksi paneudun tarkemmin satutuokiotoimintaan ja pyrin avaamaan käsitettä mediasatutuokio.

Toiminnallinen osuus koostuu mediasatutuokioiden suunnittelusta, toteuttamisesta ja raportoinnista. Kokoan myös pienimuotoisen lastenkirjalistan (liite 1) kirjoista, joissa eri mediavälineitä ja eri medioita jollain muotoa käsitellään. Satutuokiotoimintaan ja mediakasvatukseen perehtymällä pyrin toteuttamaan mediasatutuokioita, joissa mediaa käsitellään leikinomaisesti ja lapsentasoisesti. Mediasatutuokiossa yhdistyy kirja, mahdollisesti jokin muu viestin sekä lasten oma toiminta mediaesityksen tekemisen kautta.

2 KIRJASTO MAASEUDULLA

Kestilän kirjasto, joka on tämän toiminnallisen opinnäytetyön toimeksiantaja, sijaitsee maaseudulla Siikalatvalla. Maaseudun kirjastopalveluihin on kiinnitetty erityistä huomiota, jotta Kirjastostrategia 2010:ssä määritelty alueellinen tasa-arvoisuus toteutuisi mahdollisimman hyvin. Kirjaston kehittämisohjelma 2006–2010 -julkaisun mukaan kirjastolla on ratkaiseva rooli maaseudun elinvoimaisuudelle sekä väestön syrjäytymisen ehkäisemiselle ajantasaisilla kirjastopalveluilla. Kirjaston katsotaan vähentävän alueellista epätasa-arvoa tiedonsaannissa toimien sekä fyysisenä tilana että virtuaaliverkkona. Ohjelman mukaan kirjastoammatillista henkilöstöä tulisi lisätä, jotta henkilöstö selviytyy kasvavista laatuvaatimuksista. (Kekki 2006, 6, 9.)

Maaseudulla kirjasto on paikka, jossa järjestetään kulttuuritapahtumia ja ylläpidetään lasten ja nuorten perinteistä ja informaatiolukutaitoa. Kirjaston katsotaan olevan maaseudun monipalvelukeskus, joka jo tilana tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia tilaisuuksien ja näyttelyiden järjestämiseen. Kirjastoilla on kuntarajat ylittävää verkottumista ja maaseudun kirjastot hyötyvät tästä verkottumisesta eniten. Seudullinen yhteistyö mahdollistaa sen, että kuntalaisen käytettävissä on omaa kirjastoa laajemmat kokoelmat ja tietoresurssit. (Kekki 2006, 20, 24–25.)

Kestilän kirjaston toimintaympäristö, Siikalatvan kunta, on perustettu vuonna 2009 lakkautettujen Kestilän, Piippolan, Pulkkilan ja Rantsilan kuntien tilalle. Vuoden 2010 lopussa Siikalatvan kunnassa oli 6180 asukasta, joista 0-14-vuotiaiden osuus oli 16,4 prosenttia, 15–64-vuotiaita oli 60,42 prosenttia ja yli 65 vuotta täyttäneitä oli 23,3 prosenttia. Kunta on pinta-alaltaan laaja ja harvaanasuttu, asukastiheys on 2,85 asukasta/km². (Siikalatvan kunta 2012a, hakupäivä 22.11.2012.)

Siikalatvan kunnassa toimii neljä lähikirjastoa (Kestilä, Piippola, Pulkkila ja Rantsila). Siikalatvan kirjastot kuuluvat Oulun maakuntakirjastoalueeseen. Toimintavuonna 2011 Siikalatvan kirjastoissa oli yhteensä 5,86 työntekijää. Lainaajia kirjastoissa oli yhteensä 2444. Fyysisiä asiakaskäyntejä oli 70 561, verkkokäyntejä 6394. Kirjoja lainattiin vuonna 2011

65 022, joista lastenkirjoja 28 888. Kokoelmiin kuului kirjoja 102 077 kappaletta, joista lastenkirjoja 32 204. Kirjoja hankittiin 4570 kappaletta, joista lastenkirjoja 1902. Poistoja tehtiin yhteensä 3978. (Kirjastot.fi 2011a, hakupäivä 9.10.2012).

Siikalatvalla kirjastotyötä tehdään 5,86 henkilön voimin. Kestilässä työntekijöitä on 1,5 htv. Siikalatvan kunnan toimintakertomuksen mukaan kirjaston toiminta-ajatuksena on tarjota väestölle monipuoliset ja laadukkaat kirjasto- ja tietopalvelut, jotka saavutetaan vuosittain uusiutuvalla kirjastoaineistolla, riittävällä määrällä ammattitaitoista henkilökuntaa sekä riittäväillä aukioloajoilla ja viihtyisillä tiloilla. (Siikalatvan kunta 2012c, 39.)

Kirjaston peruspalvelut on järjestetty hyvin Siikalatvan kirjastoissa, mutta esimerkiksi säännöllisiä satutuokioita ei järjestetä. Osaavatko asiakkaat odottaa erilaisia oheistoimintoja? Riittääkö työntekijöitä esimerkiksi erilaisiin laajennetun lastenkirjastotoiminnan muotoihin, kuten satutuokioiden suunnitteluun ja toteutukseen? Ja jos henkilökuntaresurssit eivät tähän riitä, löytyykö kirjastolta varoja ulkopuolisten tahojen aktiiviseen hyödyntämiseen? Tarvitaanko esimerkiksi säännöllisiä satutuokioita? Valtakunnallista asiakasnäkökulmaa tähän kysymykseen valottaa kyselytutkimus, jonka mukaan alle kouluikäisten lasten vanhemmat ovat kiinnostuneita erilaisista kirjaston oheistoiminnoista, mutta ovat pääosin tyytyväisiä kirjaston palveluihin, ja nimenomaan kirjaston tarjoamat peruspalvelut ja niiden maksuttomuus koetaan kaikkein oleellisimmiksi (Vihonen 2011, 103).

2.1 Kestilän kirjasto

Kestilän kirjasto kuuluu Kirikirjastot – kimppaan, johon kuuluvat Kestilän kirjaston lisäksi Siikalatvan muut kirjastot (Rantsila, Piippola ja Pulkkila) sekä Haapaveden, Haapajärven, Pyhäjärven, Kärsämäen ja Pyhännän kirjastot. Kirjastoilla on muun muassa yhteinen aineistotietokanta ja aineiston varaaminen kimppaan kuuluvista kirjastoista on asiakkaalle maksutonta. (Kirikirjastot 2012, hakupäivä 26.11.2012.)

Kestilän pitkäaikainen kirkkoherra Tapio Leinonen on kirjoittanut KirjastoVirmaan, pohjoispohjalaisen kulttuurin sivustolle artikkelin Kestilän kirjaston historiasta useisiin

vanhoihin lähteisiin¹ viitaten. Artikkelin mukaan Kestilässä kirjastolla on pitkät perinteet. ”Lainakirjasto” on toiminut Kestilässä 1870-luvulta saakka. Vuonna 1880 kokoelmaan kuului 200 kirjaa, pääasiassa hengellistä kirjallisuutta. Lainaajatilastoa on ylläpidetty ainakin vuodesta 1885 lähtien. ”Wuosi lainaus kirja” vuodelta 1885 kertoo lainaajia olleen 49. Lainaus oli maksullista. Kirjastoa pidettiin auki parina arki-iltana ja pyhänä kirkon jälkeen. Kirjastonhoitaja oli ratkaisevassa roolissa kirjastotoiminnassa, koska kirjaston varhaisina vuosina toimittiin kirjastonhoitajan kotona. Kirkonkylälle kirjasto siirtyi 1894, ja vuonna 1917 perustettiin sivukirjastoja eri kylille. Koulun yhteyteen kirjasto siirtyi vuonna 1979. (Leinonen 2012, hakupäivä 12.12.2012.)

Kirjaston nykyinen kirjastosihteeri on työskennellyt Kestilän kirjastossa vuodesta 1983 lähtien. Vuoteen 2004 asti hän hoiti yksin pääkirjastoa kirkonkylällä, kunnes kirjastoon palkattiin osa-aikainen kirjastovirkailija. Aiemmin sivukoulujen yhteydessä toimineita sivukirjastoja hoitivat muun muassa koulujen opettajat. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

Nykyään Kestilässä on yksi kirjasto kirkonkylällä, sivukirjastot on lakkautettu. Kestilän kirjasto toimii vuonna 2000 valmistuneessa kirjastotalossa Kestilän peruskoulun välittömässä läheisyydessä. Kestilän kirjastossa työntekijöitä on kaksi: kokopäivätoiminen kirjastovirkailija ja osa-aikaeläkkeellä oleva kirjastosihteeri. Näin ollen työntekijöitä on 1,5 htv. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

Vuonna 2011 kirjastossa oli 541 lainaajaa, kävijämäärä oli 16 491. Kirjoja lainattiin yhteensä 14 078, joista lastenkirjoja 5784. Kokoelmiin kuului 31 506 kirjaa, joista lastenkirjoja 10 845. Kokoelmissa oli lapsille 56 dvd-levyä, 36 cd-rom-levyä, 137 musiikkiäänitettä ja 291 muuta äänitettä (äänikirjat). Hankintoja tehtiin yhteensä 1031, joista kirjahankintoja oli 969. Lastenkirjoja hankittiin 405, lasten dvd-levyjä 3, musiikkiäänitteitä yksi ja muita äänitteitä 17. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

¹ KirjastoVirma:<http://www.kirjastovirma.net/kirjastot/siikalatva/kestila>

Taulukko 1. Vuoden 2011 tilastotietoa Kestilän kirjastosta.

Vuosi 2011	Lkm
Lainaajat	541
Kävijät	16491
Kirjalainat	14078
lastenkirjat	5784
Kirjakokoelmat	31506
lastenkirjat	10845
Kirjahankinnat	969
lastenkirjat	405

Kestilän kirjastorakennus on otettu käyttöön vuonna 2000 (Siikalatvan kunta 2013, hakupäivä 6.5.2013). Rakennuksessa on aikuisten osasto, lastenosasto, lainauspiste, työntekijöiden tilat ja aineistovarasto, lehtienlukutila, käsikirjasto ja näyttelytila. Lastenosastolla on pieni, erillinen lukusoppi, jossa lapset voivat lukea ja kuunnella musiikkia tai muita äänitteitä. Tällä hetkellä tilaan on sijoitettu aika runsaasti lasten aineistoa, kirjoja ja äänikirjoja. Satutuokioiden järjestämiseen ryhmälle tila on pieni. Satutuokiot onkin yleensä pidetty aikuisten osaston sohvanurkkauksessa. Myös käsikirjastoa, lehtienlukutilaa ja näyttelytilaa on mahdollisuus käyttää satutuokioiden järjestämiseen. Kirjaston lisäksi samassa rakennuksessa sijaitsee nuorisotila, jossa on nuorten tiedotuspiste sekä vapaa-ajanohjaajan työtila.

Mediakasvatukseen tarvittavia välineitä Kestilän kirjastossa ovat muun muassa tietokoneet internet-yhteyksineen (6 kappaletta), kirjat, cd-rom-levyt, äänikirjat, musiikkiaineisto ja musiikintoistovälineet. Kirjastolla ei ole käytössä videotykkiä, digitaalista kameraa, digitaalista videokameraa, kannettavaa tietokonetta tai pelikonsolia. Asiakaskäytössä olevien tietokoneiden käyttö lapsiryhmän kanssa on haasteellista, koska koneet on sijoitettu eri puolille kirjastoa.

2.1.1 Lastenkirjastotyöstä Kestilän kirjastossa

Lastenkirjastotyötä yleisesti käsittelevässä luvussa todetaan, että lastenkirjastotyö ja sille suotavat resurssit ovat panostusta tulevaisuuteen. Kuitenkaan kaikissa kirjastoissa ei ole työntekijöitä riittävästi keskittymään pelkästään lastenkirjastotyöhön. Kestilän kirjastossa työntekijöitä on 1,5 htv, joten lastenkirjastotyölle ei ole erikseen mainittua tekijää. Sekä kirjastosihteeri että kirjastovirkailija tekevät lastenkirjastotyötä kaiken muun kirjastotyön rinnalla.

Lastenkirjastotyön peruspalvelujen lisäksi Kestilän kirjastossa ei järjestetä säännöllistä lastenkirjastotyön oheistoimintaa, kuten satutuokioita tai kirjavinkkausta. Yhteistyötä näiden toimintamuotojen parissa tehdään koulun ja päivähoidon kanssa, muttei säännöllisesti. Säännölliseen satutuokiotoimintaan ei koeta riittävän resursseja. Osanottajien vähyyys on myös vaikuttanut satutuokioiden tarjontaan. On pohdittu, johtuuko osanottajien vähyyys kiinnostuksen puutteesta vai vaikuttaako satutuokiotoiminnan epäsäännöllisyys osallistumiseen. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

Satutuokioita on jonkin verran järjestetty yhteistyössä eri tahojen kanssa. MLL on järjestänyt satutuokioita, kuntapäättäjät ovat osallistuneet Pohjoismaisen kirjastoviikon satutoimintaan ja seurakunnan kerholaisia on kutsuttu satutuokioihin kirjastolle. Myös opiskelijat ja työharjoittelijat ovat lukeneet lapsille satuja. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

Vuonna 2003 Kestilän kirjastolla oli kirjavinkkauksen yhteistyöprojekti Rantsilan kirjaston kanssa. Kirjavinkistä kipinä – projekti sai lääninhallituksen rahoitusta. Projekti oli suunnattu esikoululaisille ja ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille. Katariina Tenhunen Rantsilan

kirjastosta vinkkasi kirjoja draamallisen kirjavinkkauksen keinoin valmistamissaan rooliasuissa. Projekti jatkui muutamia vuosia. Nykyään Tenhunen toimii omalla toiminimellä ja tarjoaa kirjavinkkauspalveluita kirjastoille tilauksesta. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

Kirjaston henkilökunta on osallistunut mediakasvatuskoulutukseen. Koulutuksen seurauksena muun muassa järjestettiin uudelleen kirjaston asiakastietokoneet ajatuksena valvoa lasten tietokoneiden käyttöä tarvittaessa. Lasten tietokoneiden yhteyteen lisättiin myös opastusta tietokoneen käyttöön sekä ohjeita turvalliseen internetin käyttöön. Syksyllä 2012 kirjastossa järjestettiin Mainiot mediaperheet-mediarata. (Nikula 30.11.2012, haastattelu.)

Vuoden 2011 tapahtumia lastenkirjastotyön osalta Kestilän kirjastossa olivat Lukuviikon diaesitys ”Pinokkion seikkailut” esikouluikäisille ja ensimmäisen luokan oppilaille, Siikalatvan lastenkulttuuripäivien yhteydessä järjestetty Katariina Tenhusen esitys ”Mimmi lehmä ja varis” sekä yhdeksäsluokkalaisten näytelmä ”Väinämöinen ja Kalevalan jengi”. (Siikalatvan kunta 2012c, 39–40.)

Vuonna 2012 kirjastolla annettiin kirjastonkäytön opetusta ensimmäisen ja kolmannen luokan oppilaille. Ryhmäperhepäiväkoti Pikkupihlajan ja päiväkoti Huminan lapset kutsuttiin satutuokioon kahdesti vuoden mittaan. Mainiot mediaperheet – toimintamalli esiteltiin päiväkoti Huminan lapsille ja aikuisille. Kirjastokimppa Kirin toimesta järjestettiin kirjavinkkausta kahdeksannen luokan oppilaille Kestilän yläkoululla, ja kirjailija Soile Ojanen vieraili yläkoululla. (Huotari 28.1.2013, haastattelu.) Nuorille järjestettiin KirjastoNuoppari osana ”Nuori kirjaston kulmilla” – hanketta, joka on Haapaveden kirjaston hallinnoima kirjastotoimen ja nuorisotoimen yhteistyöhanke Oulun eteläisen alueen kirjastoissa. Tapahtumassa oli paikalla nuorisotyöntekijä, kirjaston henkilökunta sekä informaattikko Kirjastoskootteri-hankkeesta. (Kirjastot.fi 2013, hakupäivä 30.1.2013.)

3 LASTENKIRJASTOTYÖ

”Children are a worthwhile “investment””. (IFLA Libraries for Children and Young Adults 2003, 10).

Lastenkirjastotyö on eri-ikäisten lasten, heidän vanhempiensa ja esimerkiksi päivähoiton henkilöstön kanssa tehtävää työtä. Se on tärkeää kulttuurityötä, kirjallisuuskasvatusta, kulttuuritapahtumien järjestämistä. Se on vuorovaikutusta, yhteistyötä ja verkottumista. Se on haasteellista, antoisaa, tulevaisuuteen panostamista. Se on tärkeää. Teinilän (1990, 169) mukaan kuntien määrärahoja jaettaessa kulttuurivirikkeitä ei saisi unohtaa, ja lastenkirjastotyö tulisi nähdä yhtä tärkeänä kuin päivähoito. Kirjastojen palvelut lapsille ja nuorille ovat sijoitus tulevaisuuteen ja tälle toiminnalle olisi suunnattava riittävät resurssit. Kuitenkaan kaikilla pienillä kirjastoilla ei ole työntekijää, joka voisi keskittyä pelkästään lastenkirjastotyöhön. Kirjaston yhteistyö vanhempien, päiväkotien ja koulujen kanssa on erityisen tärkeää. (Nurkkala 2010, 89.)

Teinilä on pohtinut artikkelissaan vuonna 1990, mitä tulevaisuus tuo tullessaan lastenkirjastotyöhön. Sähköisen viestinnän vaikutusta kirjastotyöhön ei vielä tiedetty, mutta kirjan merkitystä ja vuorovaikutusta ihmisten välillä Teinilä painotti. (Teinilä, 1990, 191.) Paljon on tapahtunut reilussa kahdessa vuosikymmenessä tiedonvälityksen osalta. Kirjastot ovat verkostoituneet yhteisten sähköisten tietokantojen avulla. Sähköinen viestintä ja internet yleensä ovat muuttaneet maailmaa, ja tätä kautta tietysti lastenkirjastotyötä. Kirjastoilla on lapsille suunnattuja sivustoja, internetiin on vapaa pääsy kirjaston koneilta ja myös esimerkiksi pelikonsoleita on tarjolla. E-kirjan tuloa kaikkiin kirjastoihin odotellaan.

Yhteiskunta muuttuu ja tarpeet muuttuvat. Keskeinen tehtävä lastenkirjastotyössä on lasten muuttuvien tiedollisten tarpeiden seuraaminen (Teinilä 1990, 170). Nurkkalan mukaan lastenkirjastotyöntekijä tarvitsee tulevaisuudessa pedagogista osaamista. Esiintymistaidot, yhteistyö- ja markkinointitaidot korostuvat. Sisältöosaaminen on tärkeää. Lastenkirjastotyöntekijän tulee hallita tietotekniikkaa ja uuden median tuomia haasteita. Avoimuutta, uteliaisuutta ja riittävää kriittisyyttä uusia keksintöjä ja palveluita kohtaan

tarvitaan. Lastenkirjastotyöntekijöiden olisi hyvä verkostoitua kansallisesti ja kansainvälisesti. (Nurkkala 2010, 66–68.)

3.1 Lastenkirjastotyön suuntaviivoja ja tavoitteita

Lastenkirjastotyölle on asetettu sekä kansainvälisiä että kansallisia tavoitteita. Kansainvälisen IFLA:n lasten- ja nuorten kirjastopalveluista vastaava osasto on antanut suuntaviivoja lastenkirjastotyölle. Lastenkirjastopalvelut tulisi nähdä ja kokea yhtä tärkeänä kuin aikuisten kirjastopalvelut. Lastenkirjastotyö on IFLA:n mukaan tärkeämpää kuin koskaan aiemmin, koska yhteiskunta muuttuu, ja työn tulee vastata yhteiskunnan muutoksiin ja lasten tiedollisiin, kulttuurisiin ja viihteellisiin tarpeisiin. Kirjastolla katsotaan olevan erityinen vastuu tukea lukemaan oppimista ja tarjota erityisiä tapahtumia, kuten vaikkapa satutuokioita. Myös medialukutaidon opetus katsotaan tärkeäksi. Kirjaston tulisi panostaa siihen, että lapset oppisivat käyttämään kirjastoa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja sitä kautta myös tulevaisuudessa. (IFLA Libraries for Children and Young Adults Section 2003, 1,3,7,10–11.)

Unescon ja IFLA:n yhteistyössä tehdyn Yleisten kirjastojen julistuksen mukaan kirjaston tulisi luoda edellytykset elinikäiselle oppimiselle, sen tulisi olla kasvatuksen, kulttuurin ja tiedon lähde muun muassa ikään tai sukupuoleen katsomatta. Lasten ja nuorten osalta julistus painottaa lasten lukutottumusten luomista ja vahvistamista varhaisessa vaiheessa sekä lasten ja nuorten mielikuvituksen ja luovuuden edistämistä. Erilaisten lukutaitojen, kuten informaatiolukutaidon edistäminen on tärkeä avaintehtävä yleisissä kirjastoissa. Myös kaikkien ikäryhmien kirjallisten harrastusten ja projektien tukemisen ja osallistumisen niihin katsotaan olevan yksi avaintehtävistä. (UNESCO 2012, hakupäivä 11.12..2012.)

Opetusministeriön Kirjastopolitiikka 2015 – ohjelma määrittelee yleisten kirjastojen kansalliset painoalueet. Ohjelman tavoitteena on varmistaa kansalaisten tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus myös verkottuneessa tieto-, kansalais- ja oppimisyhteiskunnassa. Ohjelman mukaan kirjasto- ja tietopalveluiden tulee olla kehittyneitä ja asukkaiden tarpeita vastaavia, jotta digitaalinen kuilu ja tiedollinen syrjäytyminen asukkaiden keskuudessa vähenevät. Yleiset kirjastot tukevat toiminnallaan lasten ja nuorten tiedonhallinta- ja medialukutaitojen

kehittymistä. Jotta ohjelman tavoitteet saavutetaan, on muun muassa varmistettava kirjastoalan korkeakoulutetun henkilöstön riittävyys ja kuntarahoitus vastaamaan kirjaston laajentunutta roolia kansalaisyhteiskunnan kehittämiseksi. Kirjastopolitiikka 2015-ohjelmassa määritetyillä toimenpiteillä saavutetaan muun muassa kansalaisten tasavertaisemmat verkkopalvelut, lasten ja nuorten parempi perinteinen lukutaito ja media- ja informaatiolukutaito sekä helposti saavutettava, kokonaisuutena näyttäytyvä kirjastoverkko. (Kekki, Sulin & Wigell-Ryynänen 2009, 6-7,25–26,30.)

Kirjastostrategia 2010 mukaan yleinen kirjasto välittää sivistyksellisiä ja kulttuurisia sisältöjä sekä perinteisessä että digitaalisessa ympäristössä. Kirjaston merkitys lukutaidon edistämiseksi kasvaa, koska perinteinen lukutaito on pohjana medialukutaidolle. Strategian mukaan kirjasto on hybridikirjasto, jossa perinteinen kirjastotoiminta, kuten satutunnit sekä laajentuneet palvelut, kuten digitaalinen aineisto ovat molemmat tärkeitä. (Kekki 2003, 10–13.)

Lasten luku- ja kirjoitustaitoon, tietoyhteiskunnan perustaitoihin, halutaan panostaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa Oulun yliopiston humanistisen tiedekunnan ja kasvatustieteiden tiedekunnan toteuttamaa Lukuinto – ohjelmaa. Kolmevuotisen ohjelman tavoitteena on vahvistaa kiinnostusta lukemiseen ja kirjoittamiseen sekä edistää lasten ja nuorten erilaisten tekstien ja mediasisältöjen käyttöä. Ohjelma on suunnattu 6-16-vuotiaille lapsille ja nuorille ja se toteutetaan kirjastojen ja koulujen yhteistyönä vuosina 2012–2015. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, hakupäivä 26.11.2012.)

Laadukas lastenkirjastotyö on tulevaisuuteen panostamista. Erilaisissa visioissa ja strategioissa määritellään laatua ja toiminnan suuntia. Kuitenkin todellisuudessa suuri uhkakava laadukkaaseen lastenkirjastotyön toteutumiseksi on resurssipula. Nurkkalan (2010, 83–84) mukaan henkilöstöstä ja aineistosta on vähennetty viime vuosina, mikä johtaa vaikeuksiin alalla. Laadukas palvelu edellyttää riittävää määrää osaavaa henkilökuntaa, yhteiskunnan panostusta ja yhteistyötahojen käyttöä. Yhteistyön merkitys ja verkottuminen korostuvat alalla. Kattava yhteistyöverkosto ja vastuun jakaminen ovat tärkeitä, jotta palvelua voidaan tuottaa tyydyttävällä tasolla.

3.2 Lastenkirjastotyön peruspalvelut ja oheistoimintamuodot

Lastenkirjastotyön peruspalvelumuodot ovat pääosin samat kuin aikuisten palvelut koostuen laadukkaan kokoelman tarjoamisesta, lainauspalveluista sekä tietopalvelusta. Erona voidaan nähdä muun muassa se, että lastenkirjastotyössä on enemmän yhteistyötä ulkopuolisten tahojen kanssa, asiakkaana on yksilöä useammin ryhmä ja erilaisia oheistoimintamuotoja on paljon. Laadukkailla lastenkirjastopalveluilla luodaan myönteinen suhde lukemiseen, tiedonhankintaan ja oppimiseen. (Seppänen 9.1.2007, luento.)

Peruspalvelujen eli lainauksen, kokoelman ja tietopalvelun lisäksi lastenkirjastotyö pitää sisällään runsaasti oheistoimintoja. Puhutaan laajennetusta lastenkirjastoiminnasta, jonka työmuotoja ovat muun muassa kirjastonkäytön opetus, kirjailijavierailut, satutuokiot, nukketeatteri, tietokilpailut, kirjavinkkaus ja sanajalkaseikkailut. (Blinnikka 2003, 148–151). Uusimpia toimintamuotoja ovat mediatunnit tai -tuokiot sekä mediavinkkaus, joiden tavoitteena on lasten medialukutaidon kehittäminen ja innostaminen monipuoliseen toimintaan median parissa (Pälvimäki 2012, 29). Uudentyyppisiä toimintamuotoja edustaa myös Helsingin kaupunginkirjastossa järjestetty KuMuKi-vinkkaus, joka on suunnattu lähinnä yläasteikäisille nuorille. KuMuKi-vinkkauksessa yhdistetään kuva, musiikki ja kirja tavoitteena visuaalinen ja eläytyvä vinkkaustapahtuma. (Hirvi 2012, 18.)

Kirjastot ovat tuottaneet lapsille omia verkkopalveluita, jotka voivat sisältää aineistotietokannan lisäksi muun muassa uutuusluetteloita, kirjavinkkauksia ja keskusteluosioita. Kirjastot.fi on tuottanut valtakunnallisen Okariino.fi – lastensivuston, jonka keskeisin tehtävä on innostaa lapsia kirjojen ja muiden medioiden pariin esittelemällä lastenkirjallisuutta, pelejä, elokuvia, sarjakuvia ja musiikkia. Lapset voivat palvelussa selailun ja lukemisen lisäksi tuottaa itse materiaalia verkkoon. (Kirjastot.fi 2012, hakupäivä 3.12.2012.) Toinen monipuolinen lastensivusto on esimerkiksi Pirkanmaan Piki-kirjastojen lastensivut, joilla on muun muassa kirjavinkkejä, pelejä, kirjastonkäytön- ja tiedonhaunopetusta (Pirkanmaan kirjastot 2012, hakupäivä 14.1.2013).

3.3 Esiopetusikäinen lastenkirjastotyön asiakas

Esiopetusikäinen lapsi on tavallaan valokeilassa yhteiskunnassamme, koska tämän ikäisen lapsen tietoja ja taitoja punnitaan kouluvalmiutta pohdittaessa. Kirjasto voi osaltaan vahvistaa tätä valmiutta muun muassa tarjoamalla laadukasta aineistoa sekä lapsille että heidän vanhemmilleen ja järjestämällä esimerkiksi satutuokioita, joissa luetun avulla sanavarasto karttuu, into lukemiseen herää ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. (Maclean 2008, 3.)

Jokainen lapsi on oma, ainutlaatuinen yksilö, persoona. Jo syntyessään hänellä on oma temperamenttinsa. Samanikäisten lasten kehityksessä on eroja, mikä johtuu muun muassa elämäkokemuksista ja lapsen historiasta. Kuusivuotiaana lapsen oma tahto vahvistuu ja lapsi pyrkii itsenäistymään, joten mielialat vaihtelevat rajusti. Lapsi arvostaa ryhmätoimintaa erityisen paljon, mutta tunnetilojen vaihtelut aiheuttavat usein häiriöitä. (Jarasto & Sinervo 1997, 18,68–71.) Kavereiden merkitys lisääntyy tässä iässä (Kahri 2003, 38). Erilaiset kirjaston tarjoamat oheistoiminnot, kuten satutuokioiden, palvelevat hyvin esiopetusikäisen lapsen tarpeita.

Fyysinen kasvu on voimakasta kuusivuotiaana. Lapsi on helposti liikkeissään kömpelömpi kuin aiemmin. Liikkumisen tarve on voimakas, ja paikoillaan istuminen voi olla todella vaikeaa. (Jarasto ym. 1997, 71–72.) Lapsen onkin hyvä saada liikkua mahdollisimman paljon harjaannuttaakseen liikkeittensä hallintaa ja saadakseen tuntumaa muuttuvaan kehoonsa (Kahri 2003, 35). Esimerkiksi kirjaston satutuokioissa tämä on hyvä ottaa huomioon ja järjestää toiminnallisia tuokioita.

Kuusivuotias käyttää yleensä jo hyvää kieltä, on kiinnostunut kirjaimista ja jopa lukee. Satujen ja tarinoiden kertominen ja kuuleminen on mieluista. Lukemalla lapselle lapsen ajattelukyky ja kieli kehittyvät edelleen. Kirjoittaminen voi olla vielä vaikeaa, ja aikuisen olisikin hyvä kirjoittaa lapsen kertomia tarinoita muistiin. (Kahri 2003, 35.) Lapsen sanavarasto karttuu. Lapsi alkaa käyttää kieltä yhä enemmän tiedon hankintaan, tiedonhalu on voimakas. Lukemalla, keskustelemalla, kuuntelemalla ja kysymyksiin vastaamalla voidaan edesauttaa lapsen kielellistä kehitystä. (Jarasto ym. 1997, 73–74.) Kirjaston satutuokioissa voidaan tukea lapsen

kiinnostusta tarinoihin lukemalla monipuolista kirjallisuutta. Lapsi voi osallistua satutuokioon muun muassa keskustelemalla, ja lasta voidaan saduttaa eli kirjoittaa lapsen omia kertomuksia muistiin.

Esiopetusikäisen mielikuvitus on voimakas. Siihen on saatu aineksia saduista, arkitodellisuudesta ja viestintävälineistä (Hatva 1997, 33.) Kuusivuotiaat leikkivät mielellään mielikuvitusleikkejä, roolileikkejä ja liikuntaleikkejä. Erilaiset pelit kiinnostavat, ja niiden avulla on hyvä harjoittaa sosiaalisia taitoja. Yleensä kuusivuotiaat piirtävät, maalaavat ja muovailevat mielellään, mutta taitavuutta vaativat tehtävät eivät saa olla liian vaikeita. (Kahri 2003, 39.) Kielelliset leikit, vitsit, lorut ja arvoitukset ovat suosittuja. (Jarasto ym. 1997, 73).

Mediamaailma näkyy voimakkaasti lasten leikeissä. Suosikkiohjelmat ja elokuvat, musiikki ja videot ovat arkipäivää ja ne vaikuttavat lasten leikkien sisältöihin. Lasten välillä on suuria eroja mediankäyttötottumuksissa, mediataidoissa ja tiedoissa mediasta, mikä johtuu muun muassa perhekulttuurien eroista. (Sinko ym. 2009, 8-9.) Lapsen kasvaessa myös erilaisten medioiden käyttö luonnollisesti lisääntyy. Esiopetusikäinen tarvitsee mediakasvatusta, ja kirjasto on yksi luonteva mediakasvatuksen tarjoaja.

3.3.1 Esiopetuksesta

Opetushallitus on päättänyt esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista vuonna 2010. Perusteissa määritellään esiopetuksen yksityiskohtaiset tavoitteet ja sisällöt. Esiopetuksen tehtävänä on muun muassa edistää lapsen kasvua ihmisyyteen sekä vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla. (Lankinen & Kauppinen 2010, 6.)

Kuten edellisessä on todettu, kuusivuotias on eläytyvä roolileikkijä, joka osaa jo toimia hyvin ryhmässä ja kiinnostuu ympäristöstään kysellen ja tutkien. Kuusivuotias on esiopetusiässä, mikä tarkoittaa, että hänellä on oikeus saada maksutonta esiopetusta koulun alkamista edeltävänä vuonna. Esiopetuksen tavoitteena on esimerkiksi vahvistaa lapsen oppimaan oppimisen taitoja, opettaa perustietoja ja – taitoja eri alueilta sekä harjoitella yhteistoiminnan ja vastuunkantamisen pelisääntöjä. Lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettiä ja itseilmaisua pyritään vahvistamaan ja kehittämään. (Lankinen ym. 2010, 7.)

Esiopetus perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystason huomioivaan toimintaan. Eri taideaineet huomioidaan. Yksi keskeinen alue on kieli ja vuorovaikutus. Lasta harjaannutetaan kuuntelemaan ja kertomaan. Lapsi oppii keskustelemaan omista tunteistaan, toiveistaan ja ajatuksistaan. Lapselle luetaan ja kerrotaan monipuolista aineistoa, satuja, kertomuksia, riimejä ja loruja, jolloin lapsi alkaa ymmärtää lukemisen merkitystä ja saa aineksia ajatteluunsa. Ylipäätään pyritään herättelemään lapsen mielenkiintoa suulliseen ja kirjoitettuun kieleen. Muita keskeisiä sisältöalueita ovat matematiikka, etiikka ja katsomus, ympäristö- ja luonnontieto, terveys, fyysinen ja motorinen kehitys sekä taide ja kulttuuri. Mediakasvatusta ei mainita sanana esiopetuksen opetussuunnitelmassa, mutta opetussuunnitelman mukaan lapselle tulee tarjota tilaisuus tutustua viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä. Tarkastellaan kuvia, tutkitaan äänimaailmaa ja musiikin vaikutusta viestinnässä. (Lankinen ym. 2010, 11–17.)

Voidaan todeta, että lukeminen ja sadut ovat keskeinen osa esiopetusta. Sadun ja tarinan ja leikin merkitys on vahva. Satujen kautta voidaan käsitellä myös muita sisältöalueita kuten etiikkaa ja esimerkiksi eri maiden kulttuureja. Satu ja kirja voivat toimia siltana kuvataiteeseen ja siltana teatterin tekemiseen. Satuja lukemalla kieli rikastuu, sanavarasto karttuu ja ollaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Perustaitojen opetteleminen voidaan nähdä myös medialukutaidon ensiaskelien opettelemisena. Esiopetusikäinen on kasvamassa mediayhteiskunnan toimijaksi, hän rakentaa identiteettiään ja suhdettaan mediaan leikkien, piirrosten, puheen ja kirjoitusten kautta. Aikuisten tehtävä on luoda lapselle ympäristö, jossa mediaan voi turvallisesti tutustua ja siitä nauttia. Leikin ja ihmettelyn kautta lapsi havainnoi ympäristöään ja esittää kysymyksiä, mikä voidaan nähdä kriittisen medialukutaidon alkeina. (Sinko ym. 2009, 22.)

Siikalatvan seutukunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa, joka koskee kaikkia alle kouluikäisiä päivähoidossa olevia lapsia, tärkeimpinä arvoina mainitaan muun muassa lapsen oikeus terveelliseen ja turvalliseen kasvu-ympäristöön sekä oikeus oman mielipiteen ilmaisuun ja omaan äidinkieleen sekä kulttuuriin. Nämä arvot näkyvät toiminnan arjessa. Kasvatustieteessä lapsen katsotaan oppivan leikkimällä ja tutkimalla. Suunnitelmassa

todetaan, että leikillä ja saduilla on varhaislapsuudessa erityinen merkitys kielen kehityksen ja maailmankuvan syntymiselle. Mainitaan, että lapselle tulee tarjota mahdollisuus perehtyä kirjallisuuden maailmaan. (Siikalatvan kunta 2012b, 7,9,21,25.)

Esiopetuksesta on siis sekä valtakunnallisia että paikallisia määräyksiä ja suunnitelmia. Esiopetukselle on laadittu tavoitteet ja tehtävät. Näiden tavoitteiden ja tehtävien avaaminen osoittaa, että leikki ja satu nähdään tärkeinä ja ne toimivat kiistatta esiopetuksen arjessa erilaisten taitojen ohjaajina ja oppimisen välineenä. Vapaan leikin, satujen, tutkimisen, tekemisen ja ihmettelyn kautta lapsi luo myös suhdettaan mediaan. Kirjaston tarjoamat oheistoiminnot, kuten satutuokiot voivat tukea esiopetusta. Yhteistyössä esiopetuksen kanssa kirjasto voi toteuttaa esiopetusta täydentäviä tuokioita, joissa voidaan ottaa huomioon esiopetuksessa parhaillaan käsiteltäviä teemoja.

4 LASTEN MEDIAKULTTUURISTA JA MEDIAKASVATUKSESTA

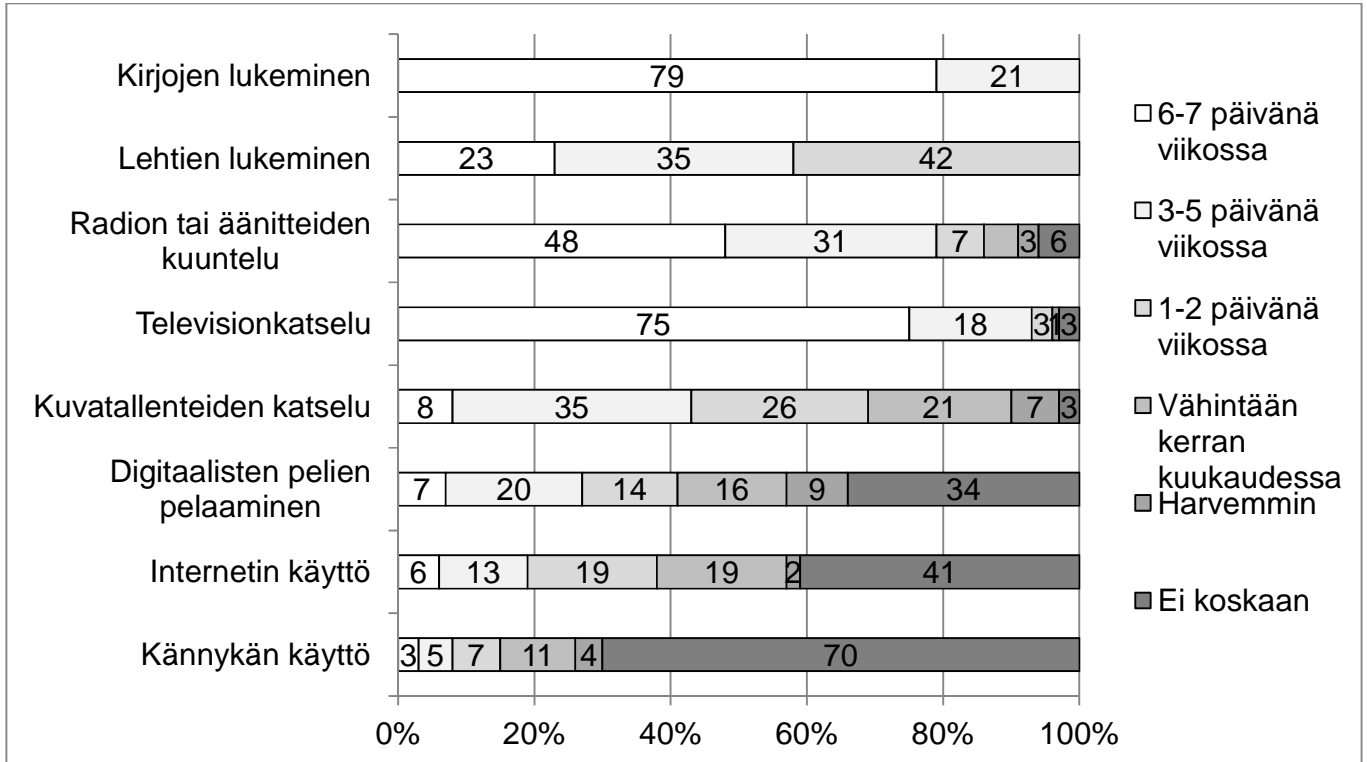
Elämme kulttuurissa, jota eri mediat eri tavoin värittävät. Puhutaan mediakulttuurista. Media näkyy ja kuuluu lasten jokapäiväisessä elämässä. Ympäristö tulvii erilaisia mediaesityksiä; mainoskuvia, musiikkia, tv-ohjelmia ja pelejä. Suhteessa mediaan lapsi voidaan nähdä aktiivisena mediaa käyttävänä, mediaa luovana, mediaan osallistuvana ja mediaturvaa saavana yksilönä. Suhde mediaan rakentuu itseilmaisun, leikkien ja kokeilun avulla. (Sinko ym. 2009, 8,14–15.)

Mediakasvatusseura ry:n Lasten mediabarometri 2010 -tutkimuksen mukaan mediakulttuuri on lasten arkea jo varhain. Tutkimuksessa tulee esiin myös tyttöjen ja poikien erot mediamieltyyksissä, niin käytössä kuin sisällössäkin. Medialukutaitojen edistäminen pitäisi aloittaa jo varhaiskasvatuksessa ja pienten lasten perheille tulisi lisätä tietoutta lasten mediakulttuureista ja mediakasvatuksesta. (Kotilainen 2011, 70.)

Tutkimuksesta käy ilmi, että lasten mediankäyttö alkaa jo vauvaiässä, 0-2-vuotiaana, jolloin kuunnellaan kirjoja, radiota ja äänitteitä ja katsellaan televisiota pääasiassa vanhempien tai muiden aikuisten seurassa. 3-4-vuotiaana lasten oma mediamaku alkaa muotoutua. Kuitenkin mediankäyttö tapahtuu pääosin samoin välinein kuin 0-2-vuotiailla. Osa 3-4-vuotiaista alkaa käyttää myös digitaalisia pelejä ja internetiä, pojat aiemmin kuin tytöt. Myös 5-6-vuotiaiden useimmin käyttämät mediat ovat tutkimuksen mukaan kirjat ja televisio. Lehtien lukeminen, digitaalisten pelien pelaaminen ja internetin käyttö lisääntyvät selvästi tässä iässä. Tyttöjen ja poikien kuvaohjelmamaku poikkeaa toisistaan, pojat suosivat toiminnallisia seikkailuja, tytöt taas ”tyttösarjoja” ja perinteisiä lastenohjelmia. Suosikkisivustoja internetissä ovat tutkimuksen mukaan lastenohjelmien sivut ja erilaiset pelisivut. Tulosten mukaan 7-8-vuotiaana mediankäyttö vakiintuu osaksi lasten arkea. Tässä ikäryhmässä luetaan kirjoja ja lehtiä, kuunnellaan radiota tai tallenteita, katsellaan televisiota ja kuvatallenteita, pelataan digitaalisia pelejä ja käytetään sekä internetiä että kännykkää. (Kotilainen 2011, 68–69.)

Mediankäyttö lisääntyy tullessa esiopetusikään. Kuviossa 1, joka on lainattu Lasten mediabarometri 2010 -tutkimuksesta, on tarkemmin eritelty 5-6-vuotiaiden lasten

mediankäyttöä. Kuviosta käy ilmi muun muassa se, että kirja on medioista selkeästi käytetyin, kun taas kännykkää 5-6-vuotiaat eivät juuri käytä.

Kuvio 1. 5-6-vuotiaiden lasten mediakäytöt Mediakasvatusseura ry:n Lasten mediabarometri 2010 mukaan.

Nykyinen tietoyhteiskunta edellyttää kansalaisilta perinteisen lukutaidon lisäksi medialukutaitoa. Medialukutaito on kykyä lukea ja tulkita erilaisten viestimien mediatekstejä, jotka voivat olla muun muassa sanomalehtien uutisia, elokuvaa, radio-ohjelmia, mainoksia ja www-sivuja. Mediakasvatus on medialukutaidon kehittämistä eri keinoin. (Yle.fi 2012, hakupäivä 26.11.2012.) Sallménin mukaan mediakasvatus voidaan määritellä myös oppimiseksi ja kasvuksi median parissa. Sillä pyritään vaikuttamaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Mediakasvatus on silta lapsen ja aikuisen välillä, koulun ja kodin, kodin ja kirjaston tai koulun ja kirjaston välillä. Mediakasvatuksen yhteydessä puhutaan myös informaatiolukutaidosta, joka tarkoittaa informaation etsinnän, hankkimisen, arvioinnin ja soveltamisen valmiuksia. (Sallmén 2009a, 9-10, 15.)

On selvää, että mediakasvatusta tarvitaan. Lapsi on hyvä saada tiedostamaan median lakeja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Marjamäki 2009, 167). Mediakasvatus kuuluu kaikkiin ympäristöihin, joiden kanssa lapsi on tekemisissä. (Sallmén 2009a, 10). Mediakasvatusta annetaan monissa eri tahoissa, kuten päivähoitossa, kouluissa ja kirjastossa. Esiopetuksessa esimerkiksi kieli ja vuorovaikutus – sisältöalueen tavoitteena on muun muassa tukea lapsen kasvua aktiiviseksi toimijaksi ja kuulijaksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tältä osin esiopetuksen sisällötkin luovat pohjaa medialukutaidon kehittymiselle. (Sinko ym. 2009, 31.) Kriittisen medialukutaidon edellytys on perustaitojen, kuten lukemisen, oppiminen.

4.1 Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa

Lapset ja nuoret oppivat uusia taitoja helposti. Uusien pelikoneiden, kännyköiden ja muiden teknisten laitteiden käyttöönotto on lapsille ja nuorille vaivatonta. Nykylapset ovat syntyneet digitaaliseen kulttuuriin ja mediaympäristöön (Kupiainen 2012, 9). Lapset ovat näppäriä käyttämään erilaisia mediavälineitä; mediakasvattajan tehtävä on muun muassa rajojen asettaminen ja tiedon arvioinnin opettaminen (Sallmén 2009, 22).

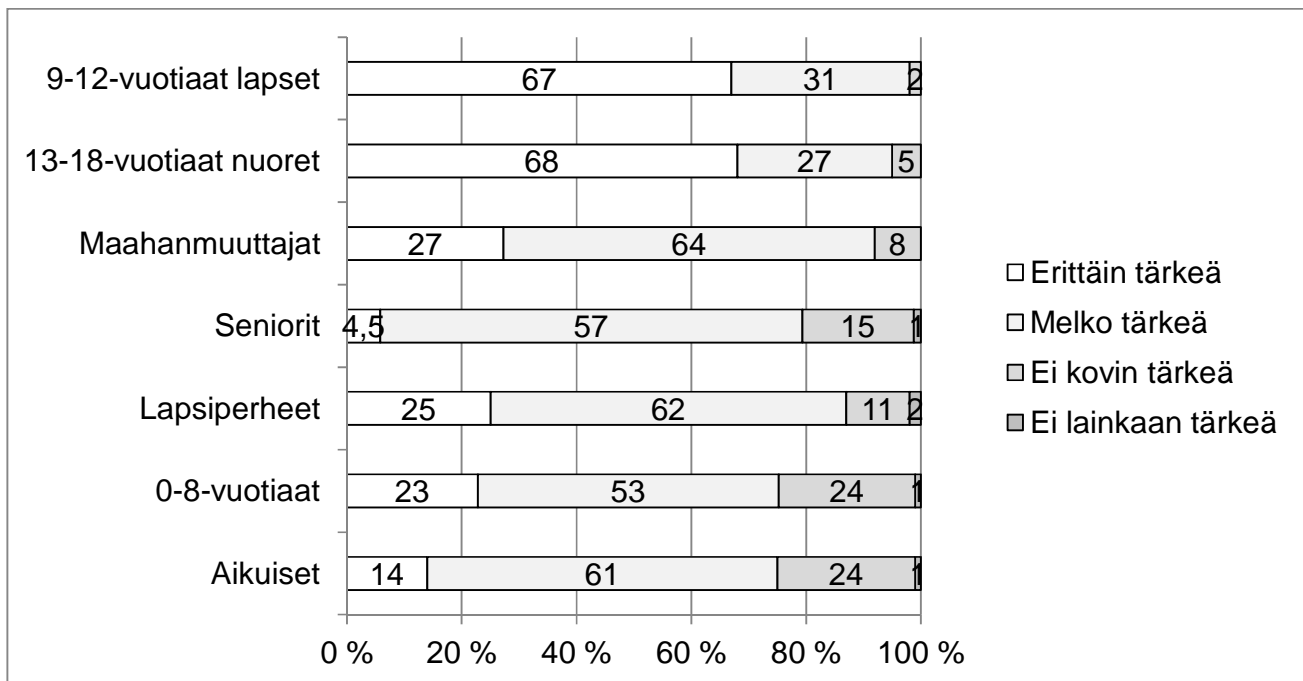
Kirjasto on luonteva paikka antaa mediakasvatusta. Kirjastot ovat tarjonneet mediakasvatusta perinteisen toiminnan eli tiedonhaun opastuksen, lukemaan innostamisen, kirjavinkkauksen, satutuntien ja kirjastonkäytönopetuksen muodossa jo pitkään, mutta tätä toimintaa ei välttämättä ole mielletty mediakasvatukseksi. Mediakasvatus tulisi määritellä selkeästi yhdeksi kirjastotyön osa-alueeksi ja sen tulisi saada paikkansa ja resurssinsa kirjastotyössä. (Sallmén 2009a, 11–12.) Tätä tavoitetta lähestytään Opetus- ja kulttuuriministeriön tukemalla Suomen kirjastoseuran hankkeella, jonka puitteissa tehtävällä toimintasuunnitelmalla pyritään vakiinnuttamaan mediakasvatus kirjastojen käytännöksi (Suomen kirjastoseura 2012, hakupäivä 8.4.2013).

Mediakasvatuksen tehtävänä kirjastoissa voidaan pitää muun muassa kansalais- ja tietoyhteiskuntavalmiuksien edistämistä sekä yleissivistyksen tarjoamista. Sallmén (2009a, 15–21) on määritellyt kirjastojen keskeiset mediakasvatuksen osa-alueet termeillä tiedonhaku

ja tiedonhallintataidot, uudet lukutaidot, digitaaliset pelit ja pelaaminen, sosiaalisen median tuntemus ja hyödyntäminen kirjastotyössä sekä tekijänoikeudet. Näiden osa-alueiden tavoitteita ovat informaatiolukutaito, medialukutaito, pelilukutaito ja verkostoituminen

Vuonna 2012 toteutetussa kyselyssä yleisille kirjastoille on selvitetty kirjastojen asenteita mediakasvatusta kohtaan ja mediakasvatuksen toteutumista kirjastojen arjessa. Tulosten mukaan mediakasvatusta pidetään tärkeänä ja kirjaa pidetään tärkeimpänä mediakasvatukseen liittyvänä välineenä. Tärkeimpinä aiheina mediakasvatuksessa nähdään lukemaan innostaminen, lukuharrastuksen tukeminen, tiedonhallintataidot sekä faktan ja fiktion erottaminen. Selvitykseen vastanneista kirjastoista 81 % on ollut mukana jossain mediakasvatushankkeessa viimeisen kahden vuoden aikana, mutta vain 16 % vastaajakirjastoista kuuluu johonkin mediakasvatusverkostoon. Suurimpana esteenä mediakasvatuksen toteutumiselle pidetään ajan puutetta ja henkilökunnan vähyyttä. (Rantala & Mervonen 2012, 19–20.)

Kuviossa 2 on eritelty eri kohderyhmittäin, kuinka tärkeänä kirjastot pitävät mediakasvatuksen antamista. Selvityksen mukaan tärkeimpinä mediakasvatuksen kohderyhminä pidetään 9-12-vuotiaita lapsia ja 13–18-vuotiaita nuoria. Mielenkiintoista on, että alle 8-vuotiaille annettavaa mediakasvatusta ei pidetä kovin tärkeänä neljänneksessä kirjastoista

Kuvio 2. Mediakasvatuksen antamisen tärkeys eri kohderyhmille Kirjastot ja media 2012: selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa – selvityksen mukaan. (Kaikki vastaajat, n=131)

4.1.1 Mediakasvatuksen hankkeita ja yhteistyökumppaneita yleisissä kirjastoissa

Yleisissä kirjastoissa on toteutettu useita mediakasvatushankkeita. Opetusministeriö on tukenut hankkeita. Lastenkirjastotyötä tekeviä on koulutettu mediakasvatuksen asiantuntijoiksi. Vuonna 2007 toteutettiin *Superkirtsin mediakasvatushanke* jatkoksi edellisen vuoden *Uimarengas mediatulvaan – kirjastosta –* hankkeelle. *Superkirtsi* jatkui vuoden 2008 loppuun. Vuoden 2007 7-8-vuotiaille lapsille suunnatun hankkeen tavoitteena oli saavuttaa lapsia mediakasvatuksen merkeissä ja tehdä kirjaston ja koulun yhteistyötä tunnetuksi. (Sallmén 2009a, 13–14.)

Superkirtsin jälkeen Suomen kirjastoseura hallinnoi mediakasvatushanketta nimellä *Lapset, media ja kirjastot* vuosina 2009–2011. Hankkeen osakokonaisuuksia vuonna 2009 oli

aluekouluttajien koulutus ja koulutuspaketin suunnittelu. Okariino.fi:n ja kirjastoammattilaisille suunnatun Mediakasvatussivuston² suunnittelu alkoi. Samana vuonna ilmestyi teos Mediakasvatus kirjastossa osana Lapset, media ja kirjastot – hanketta. (Kirjastot.fi – toimitus 2012, hakupäivä 7.12.2012.)

Yleisten kirjastojen yhteistyökumppani, Mediakasvatuskeskus Metka ry. on valtakunnallinen mediakasvatukseen erikoistunut, pedagogisesti suuntautunut järjestö. Se toimii lasten ja nuorten kanssa pitäen lasten itse tuottamaa kulttuuria tärkeänä, sekä opettajien, kirjasto- ja nuorisoalan työntekijöiden kanssa yhteistyössä. (Mediakasvatuskeskus Metka ry., 2013, hakupäivä 6.5.2013). Keskukselta ilmestyi osana Lapset, media ja kirjastot – hanketta oppimateriaalikonaisuus³ kirjastoille vuonna 2009 (Kirjastot.fi – toimitus 2012, hakupäivä 7.12.2012).

Vuonna 2010 tehdyn tutkimuksen perusteella Metkan materiaaleihin suhtauduttiin yleisissä kirjastoissa pääasiassa positiivisesti. Mediakasvatuskeskus Metka ry koettiin tutkimukseen osallistuneissa kirjastoissa asiantuntevana ja luotettavana yhteistyökumppanina. Materiaali nähtiin tarpeellisena ideoiden ja toimintatapojen saamisen vuoksi. Metka oli suurimmassa osassa kirjastoista tuttu, mutta materiaalia ei ollut otettu käyttöön. Suurimpia syitä tähän olivat ajan ja tiedon puute. Osassa kirjastoista koettiin, että aineistosta ei ollut tiedotettu kovin tehokkaasti. Tutkimuksessa oli mukana viisi maakuntakirjastoa, kaksi kaupunginkirjastoa ja kaksi kunnankirjastoa. (Jussila 2010, 18, 33–35.)

Yksi Metkan toimintamalli on myös Mainiot mediaperheet – materiaalikonaisuus, joka on tarkoitettu 6-8-vuotiaiden lasten kanssa toimiville tahoille, kuten kirjastoille ja päiväkodeille. Se antaa tietoa mediakasvatuksesta, lasten ja kotien media-arjesta sekä koulun ja päiväkodin roolista mediakasvatuksessa. (Mediakasvatuskeskus Metka ry 2012, hakupäivä 7.12.2012.) Mainiot mediaperheet -materiaalikonaisuuden ovat tuottaneet Mediakasvatuskeskus Metka ry yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Suomen Vanhempainliiton kanssa (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2012, hakupäivä 13.12.2012).

² <http://mediakasvatus.kirjastot.fi>

³ <http://mediametka.fi/opetuskokonaisuudet/mediakasvatusmateriaali-kirjaston-ammattilaisille/>

Lisäksi yksittäiset kirjastot ja kirjastokimpat ovat toteuttaneet useita erilaisia mediakasvatushankkeita. Niihin pääsee tutustumaan muun muassa kirjastot.fi – sivuston yleisten kirjastojen hankerekisterin⁴ kautta.

⁴ <http://hankkeet.kirjastot.fi/>

5 SATUTUOKIOISTA MEDIASATUTUOKIOIHIN

Satutuokiot ovat perinteinen lastenkirjastotyön työmuoto. Kirja on kirjastojen perinteisin media. Satutuokiot ovat kirjastojen perinteistä mediakasvatusta, vaikka niitä ei välttämättä aina mielletä niin. Lukuhalun herättely, jota muun muassa tavoitellaan satutuokioissa, luo pohjaa medialukutaidolle.

Yleisimmin satutuokiot on suunnattu yli kolmevuotiaalle lapsille, mutta myös sitä nuoremmille järjestetään toimintaa. 4-8-vuotiaana lapsen katsotaan olevan parhaassa satuiässä. (Ylönen 2000, 7). Satutuokiot voivat olla kaikille avoimia tapahtumia tai ne voidaan räätälöidä tietyille lapsiryhmälle erikseen sovittuna aikana ja tietyn teeman puitteissa. Satutuokioiden suosio kirjastojen palvelutarjonnassa on säilynyt läpi vuosien. Vaikka lastenkulttuuri ja kirjastojen tarjonta on monipuolistunut ja runsastunut, satutuokiot ovat säilyttäneet asemansa. Yleensä tulijoita satutuokioihin riittää.

Perinteisessä satutuokiassa pääosassa ovat kirjat. Kirjojen myötä lapsi oppii ympäröivästä maailmasta, kirjat voivat auttaa ymmärtämään itseä ja muita ihmisiä, kirjat herättävät kysymyksiä ja vapauttavat mielikuvitusta. (Jäppinen 2006, 60.) Satujen, tarinoiden, runojen ja kertomusten ääneen lukeminen lapselle tukee keskittymiskyvyn, pitkäjänteisyyden ja myötätuntoisuuden sekä äidinkielen kehittymistä. Satutuokiot antavat mahdollisuuksia elämyksiin ja sanojen löytymiseen. Satutuokiot myös houkuttelevat lasta kirjaston asiakkaaksi pienestä alkaen. (Mäkelä 2002, 10–14.)

Kirjastonhoitaja Judy MacLean toteaa raportissaan, että kirjaston alle kouluikäisille suunnatut satutuokiot kehittävät lapsen varhaista luku- ja kirjoitustaitoa. Leikin, elämysten, laadukkaan kirjallisuuden ja houkuttelevan tilan avulla saadaan herätettyä lapsen kiinnostus kirjastoon ja kirjallisuuteen. Lapsen luku- ja kirjoitustaito, sen varhaiset muodot, alkavat kehittyä jo syntymästä. Lukeminen ja aiheesta keskustelu lapsen kanssa kehittävät tätä taitoa ja muun muassa sanavarasto karttuu. Kuten luvussa 3.3 on todettu, kirjasto voi osaltaan vahvistaa lapsen kouluvalmiutta tarjoamalla positiivisia kokemuksia varhaisen luku- ja kirjoitustaidon harjoittamisessa satutuokiassa kuunnellun ja keskustellun kautta. (MacLean 2008, 22–28.)

Satutuokiossa lapsi oppii kuuntelemaan, olemaan ryhmässä muiden kanssa, keskustelemaan tarinoista ja mahdollisesti käsittelemään omia tunteitaan. Satutuokiot nähdään tärkeänä lastenkirjastotyön muotona, joissa vuorovaikutteisuus on yhä tärkeämpää. (Korhonen 2010, 67–70.) Satutuokiossa lukuhetki koetaan ryhmässä. Ryhmä mahdollistaa satuun osallistumisen ja monipuolisen keskustelun aiheesta. Tuokion aiheeseen voidaan liittää ryhmässä leikkimistä, liikkumista ja muuta toimintaa. (Ylönen 2000, 93–94.) Satutuokiossa lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät (Mäkelä 2002, 15).

Satutuokioita tai perinteisemmin satutunteja on järjestetty yleisissä kirjastoissa jo vuosikymmenten ajan. Helsingissä, Rikhardinkadun kirjastossa, on alettu järjestää satutuokioita jo vuonna 1909. Yleisten kirjastojen satutunneilla satuja on luettu, kerrottu, esitetty ja muilla tavoin elävöitetty. Satutunteja ovat pitäneet joko kirjaston omat työntekijät tai ne on toteutettu jonkin ulkopuolisen tahon, kuten saduista kiinnostuneiden henkilöiden, opiskelijoiden tai jonkin järjestön edustajien kanssa. (Korhonen 2010, 66–67.)

Liisa Hopia ja Anni Oravakangas ovat opinnäytetyönään tutkineet Oulun läänin kirjastojen satutuokiotoimintaa vuonna 2009. Tutkimuksen lähtökohtana oli, että satutuokiotoiminta on yleinen toimintamuoto yleisissä kirjastoissa. Tuloksista kävi ilmi, että satutuokiotoimintaa ei pystytä järjestämään kaikissa kirjastoissa resurssien puutteen vuoksi. Kirjaston henkilökunnan voimavarat ja aika eivät riitä, eikä ulkopuolista toimijaa ole helppo löytää. Tutkimuksessa ilmeni myös, ettei kaikissa kirjastoissa ole kysyntää satutuokioille tai osallistujia on vähän. Suurimmassa osassa vastanneista kirjastoista satutuokiot ovat avoimia eli myös ryhmät ovat tervetulleita, mikä lisää aktiivista osallistumista tuokioihin. Päiväkoteja ja perhekerhoja pidetään hyvinä yhteistyökumppaneina. (Hopia & Oravakangas 2009, 52–53, 71–72)

Tutkimuksessa on pohdittu, voisiko ulkopuolisten tahojen vielä tehokkaampi hyödyntäminen olla mahdollisuus vahvistaa satutuokiotoimintaa. Myös tiedottamisen lisäämisen vaikutusta suosioon on pohdittu. (Hopia & Oravakangas 2009, 73–74.)

5.1 Satutuokioiden erilaisia toimintamuotoja

Alkujaan satutunneilla satujenlukija luki sadun, lapset istuivat ja kuuntelivat hiljaa. Toimintamuotoja ei juuri ollut ja vuorovaikutus oli yksisuuntaista, aikuisesta lapseen kohdistuvaa. Nykyään nähdään, että molemminpuolinen vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä on tärkeää satutuokiassa. Lapsi kuuntelee tarinaa, mutta myös aikuinen kuuntelee, mitä lapsella on sanottavaa. (Mäkelä 2002, 12–13.) Tänä päivänä lapsille on tarjolla paljon erilaisia virikkeitä ja perinteinen satujen lukeminen ei välttämättä riitä satutuokioiden sisällöksi houkuttelemaan lapsia mukaan.

Lukemisen sijaan tarinoita voidaan myös kertoa. Kirjasta lukemisen ja kuvien näyttämisen sijaan kertoja maalaa mielikuvia kuulijalle. Kertominen vaatii satutuokion pitäjältä enemmän valmistautumista kuin kirjasta suoraan lukeminen. Tarinat tulee sisäistää. Kertomisen tavoitteena on luoda yhteys kuulijoiden, tarinan ja kertojan välille. Jokainen kertoja käyttää työvälineenään omaa persoonaansa. (Mäkelä 2002, 26–32.) Kirjasta lukemisen vahvuutena on se, että lukiessa käytetään juuri niitä sanoja, joita kirjailija on halunnut käyttää ja esimerkiksi kuvakirjan kuvitus pääsee esiin. Kertomisen vahvuutena voidaan taas nähdä se, että kertoessa päähuomio on tarinassa ja kertojassa, kirja ei rajoita kertojan elehdintää eikä esimerkiksi kuvituksen seuraaminen vie kuulijan huomiota. (Haven & Ducey 2007, 21.)

Satutuokioita voidaan värittää nukketeatterin keinoin, pöytäteatteria apuna käyttäen, varjoteatterilla sekä muunlaisin pienin näytelmin joko kirjaston henkilökunnan toimesta tai ulkopuolisin voimin. Lapset voivat myös itse osallistua teatterin tekoon. (Mäkelä 2002, 41–46.)

Satutuokioissa voidaan käyttää myös sadutusta. Kuten edellä on todettu, vuorovaikutusta pidetään nykyään tärkeänä satutuokioissa, ja sadutus on siihen toimiva keino. Saduttamalla lapsen oma ääni tulee kuuluviin. Sadutuksessa lasta tai lapsiryhmää pyydetään kertomaan oma kertomus, jonka aikuinen kirjaa ylös sanasta sanaan. Sadutettavalle lapselle tai lapsiryhmälle ei anneta valmista aihetta vaan aihe tulee sadutettavan aloitteesta. Saduttaja kuuntelee tarinan, kirjaa sen ylös ja lopuksi lukee tarinan ääneen. Ryhmässä yhdessä kerrottu satu luo yhteisöllisyyttä. (Karlsson 2003, 10, 70, 116–117.)

Musiikki on hyvä keino elävöittää satutuokiota. Lauluja voidaan kuunnella tunnelman luomiseksi, tarinan dramatisoinniksi tai vaikkapa asiaan keskittymisen tukena. Satutuokion aloittaminen jollain soittimella tai soittorasialla kutsuu lapsia kuuntelemaan. (Mäkelä 2002, 52–53.)

Askartelu, leikit ja keskustelu ovat tavallisia satutuokion toimintoja. Myös dioja voidaan käyttää. (Rantakari & Teinilä 1978, 57.) Piirtämällä voidaan käsitellä tuntemuksia, joita satu herättää. Satutuokiossa käsitelty voidaan myös kerrata esimerkiksi kirjaston kotisivuilla, kuten Oulunkylän kirjastossa on tehty. Tuokion pitäjä on tehnyt lasten luettavaksi referaatin jo pidetyistä satutuokioista kotisivuille ja liittänyt mukaan lasten piirustuksia tai muuta materiaalia. Satutuokioiden ohjelmaan on voinut tätä kautta palata kotona vanhempien kanssa. (Korhonen 2010, 67, 71.)

5.2 Satutuokiotila

Satutuokioita toteutetaan joko kirjaston yleisissä tiloissa, lastenosastoilla tai erikseen tarkoitukseen varatuissa satutuokiotiloissa. Satutuokiota varten kirjastossa olisi hyvä olla oma tilansa, joka muuntuu helposti erilaisiin tilanteisiin pienistä intiimeistä tuokioista isompiin produktioihin. (Mäkelä 2002, 39). Satuhuone tai muu satutuokiotoimintaan tarkoitettu tila tulisi olla varustettu tarvittavin välinein ja laittein ja sen tulisi viehättää lasta. Satutilan ei ole hyvä olla liian suuri muun muassa kodikkuuden ja tunnelman luomisen takia. (Junnila 1978, 75–77.) Satutuokion pitäjä voi myös käydä pitämässä satutuokion esimerkiksi päiväkodin tiloissa.

Hopian ym. opinnäytetyön mukaan Oulun läänin kirjastoissa satutuokioita järjestetään pääsääntöisesti lastenosastoilla, mutta noin 40 prosentissa vastaajakirjastoista satutuokioita järjestetään muissa kirjaston tiloissa, kuten lehtilukusalissa, käsikirjastossa, näyttelytilassa, ryhmätilassa, aulassa ja sohvanurkkauksessa (Hopia ym. 2009, 46–47). Avarakatseisuus ja luovuus tilojen käytössä ja somistamisessa lisää pienellä vaivalla kirjastojen mahdollisuuksia viehättävien, toimivien satutuokiotilojen tarjoamisessa.

Tulevaisuudessa kirjaston lastenosastoja tulee kehittää edelleen, jotta ne vastaavat vaatimuksia. Tilojen tulee tarjota enemmän elämyksiä, aistillisuutta sekä vuorovaikutusta

stimuloivaa toimintaa ja välineitä. Uusi teknologia ja virtuaalipalvelut ovat osa lastenkirjastotyötä, joten tulevaisuudessa satutuokion voisi järjestää esimerkiksi lastenosastolle sijoitetun interaktiivisen näytön avulla lasten itse toimiessa sadun valitsijana palvelusta. (Nurkkala 2010, 83, 86) Interaktiivisia näyttöjä⁵ on jo käytössä yleisissä kirjastoissa, mutta niiden käytöstä satutuokioissa ei ole tietoa tutkittua tietoa. Myös esimerkiksi videotykkien ja muiden mediavälineiden hankkimisen tarve lastenosastoille kasvanee tulevaisuudessa.

5.3 Mediasatutuokiot

Pyrin tämän opinnäytetyön toiminnallisessa osiossa toteuttamaan mediaa tavalla tai toisella käsitteleviä satutuokioita, joista käytän nimitystä mediasatutuokiot. Mediasatutuokio-nimitys ei ole virallinen nimitys. Esimerkiksi Mediametkaa! osa 5 -kirjassa puhutaan mediatunneista, koska toiminnan ytimessä on erilaiset mediat eikä välttämättä kirja ollenkaan (Pälvimäki & Perälä 2010, 51). Tässä työssä määritellyn mediasatutuokion tavoitteita ovat Sallménin sanoin medialukutaidon kehittäminen, median parissa toimimiseen innostaminen tai saduista ja tarinoista nauttiminen median välityksellä (Sallmén 2009b, hakupäivä 7.12.2012).

Mediakasvatusta on lähestytty Outi-kirjastoissa mediasatutuntien näkökulmasta. Vuonna 2011 toteutetun hankkeen myötä koulutettiin lastenkirjastotyötä tekeviä henkilöitä hyödyntämään esimerkiksi tietotekniikkaa satutuntien järjestämisessä ja koottiin mediasatutuntimalleja hyödynnettäväksi kirjastoissa. Projektityöntekijänä toimi Marita Turtinen. (Piri 2011, 12.)

Projektista kertovassa artikkelissa mediasatutunnin lähtökohdaksi on määritelty kirjallisuus, jota väritetään erilaisten medioiden avulla. Kirjan lukemisen lisäksi lapset pääsevät mediasatutunnilla osallistumaan tarinaan erilaisten tehtävien muodossa. Yhdellä mediasatutunnilla on muun muassa kuunneltu dinosaurusten karjuntaa dinosauruskirjaa

⁵ esimerkiksi Arabianrannan kirjaston älytaulu (SmartBoard): http://www.helmet.fi/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Arabianrannan_kirjasto/palvelut

luettaessa sekä väritetty dinosaurusten kuvia internetissä. Mediasatutunnin tavoitteena on ollut muun muassa medialukutaidon kehittäminen. (Piri 2011, 12.)

Mediasatutuokiossa käsiteltävä asia voi olla esimerkiksi elokuva, televisio, musiikki, erilaiset äänimaailmat, radio, matkapuhelimet, internet, sanomalehdet, mainonta, erilaiset pelit tai vaikkapa sosiaalinen media. Näitä teemoja voidaan käsitellä lapsentasoisesti esimerkiksi kirjojen pohjalta ja itse teemaa jatkaen, kuunnellen, liikkuen, askarrella, kuvaten ja esittäen. Mediasatutuokiossa teema voi olla myös esimerkiksi ystävyys, erilaisuus, jne., kuten perinteisissä satutuokioissa, mutta teemaa väritetään erilaisten medioiden avulla, kuten internet-sivustoin, erilaisin äänimaailmoin tai esimerkiksi videokuvan avulla.

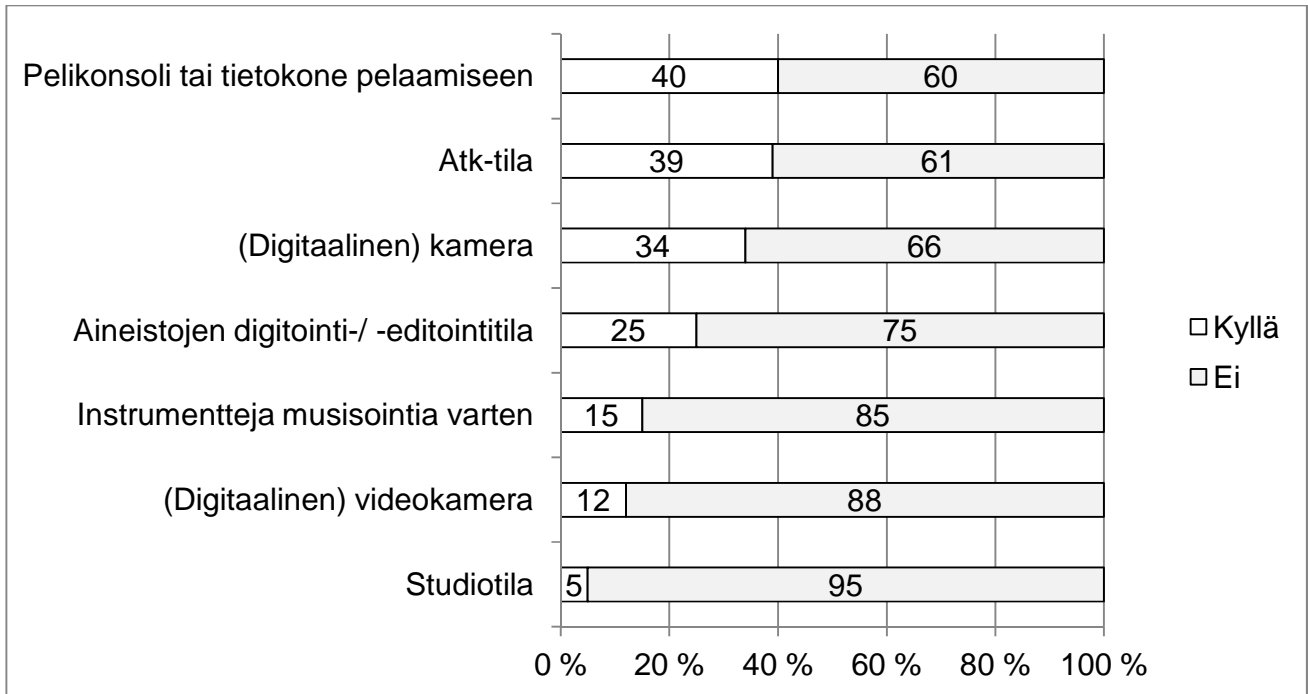
Mediasatutuokiossa tarina ja toiminta ovat molemmat tärkeitä. Perinteisessä satutuokiossa tuokion pitäjä voi valita luettavaksi useita kirjoja kerralla. Mediasatutuokiossa voi riittää yksi kirja tuokion alkupuolella, jonka pohjalta mediasta keskustellaan ja toimitaan. Mediasatutuokioissa kirja, jokin muu viestin ja toiminta yhdistyvät. Lasten osallistuminen tuokion kulkuun on tärkeää ja se voi tapahtua esimerkiksi keskustelun tai jonkin mediaesityksen tekemisen kautta. Mediaesitys voi olla esimerkiksi kuva, tarina, valokuva tai video. Voidaan myös esimerkiksi luoda valmiiseen tarinaan äänimaailma.

Luvussa 4 on todettu, että mediakasvatuksella pyritään vaikuttamaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Kirjastot ovat painottaneet myös kirjan ja lukemaan innostamisen tärkeyttä mediakasvatuksessa. Mediasatutuokioiden avulla nämä molemmat osa-alueet toteutuvat. Luvussa 5.1 on mainittu, että vuorovaikutteisuus on satutuokioissa tärkeää. Mediasatutuokiossa se tulee erityisen tärkeäksi toimittaessa yhdessä median parissa.

Kirjojen lisäksi mediasatutuokioissa tarvitaan erilaisia mediavälineitä, viestimiä. Niitä voivat olla soittimet, kamerat, tietokoneet, videotykit, pelikonsolit, äänentoistolaitteet, cd-romput, sanomalehdet, internet jne. Kirjallisuuden avulla voidaan käsitellä mediaa myös silloin, kun tarvittavaa välinettä ei ole käytettävissä.

Mediakasvatusselvityksessä yleisille kirjastoille (Rantala ym. 2012, 40) kysyttiin kirjastoilta, millaisia tiloja ja välineitä kirjastoilla on tarjolla mediakasvatukselle. Kuviosta 3 selviää muun

muassa se, että vain noin kolmasosassa kirjastoista on käytössä (digitaalinen) kamera ja ainoastaan 40 prosentissa kirjastoista on atk-tila mediakasvatusta varten.

Kuvio 3. Tarjolla olevat tilat ja välineet mediakasvatukselle yleisissä kirjastoissa Kirjastot ja media 2012 – kyselyn mukaan. (Kaikki vastaajat, n=131)

Mediakasvatuskeskus Metka on tuottanut materiaalia yleisille kirjastoille mediatuokioiden ja mediavinkkauksen järjestämiseen. Metkan materiaalien avulla voidaan järjestää esimerkiksi erilaisia mediatuokioita, jotka on suunnattu 3-6-vuotiaille lapsille. Tuokioiden sisältöinä ovat muun muassa eri mediat, mediavälineet tai oma mediatuottaminen. (Pälvimäki ym. 2010, 51.)

5.3.1 E-kirja mediasatutuokion välineenä

Mediasatutuokio voi olla myös esimerkiksi sähköisesti välitetty satutuokio. Kirjastonhoitaja Lauren Collen on tutkinut alle kouluikäisille lapsille suunnattuja satutuokioita. Tutkimusprojektissa lapsiryhmälle pidettiin sekä perinteinen että digitaalinen satutuokio

samasta tarinasta. Sähköiset kirjat valittiin kansainvälisestä lasten digitaalisesta kirjastosta⁶. Digitaalisessa satutuokiossa sähköinen kuvakirja heijastettiin projektorilla valkokankaalle, josta tuokion pitäjä luki sadun. Digitaalisen satutuokion vahvuuksina mainittiin muun muassa se, että digitaalisessa satutuokiossa lapsia voi tutustuttaa tietokoneiden ja internetin mahdollisuuksiin ja kuvakirjan visuaalisuus tulee tehokkaasti esiin. (Collen 2006, 8-9, 15.)

Kansainvälinen lasten digitaalinen kirjasto sisältää erikielisiä sähköisiä kirjoja lapsille. Teokset ovat tekijänoikeusvapaita. Valikoimassa on myös muutamia suomenkielisiä kirjoja. Kirjat voi lukea sivustolta näköisversiona. (ICDL 2013, hakupäivä 14.1.2013.)

Tulevaisuudessa, kun e-kirjat yleistynevät kirjastoissa, mediasatutuokion voisi toteuttaa Collenin (2006) tapaan käyttämällä kotimaista e-kirjaa satutuokiossa. Vielä tällä hetkellä ollaan siinä tilanteessa, että kotimaisia e-kuvakirjoja ei juuri ole tarjolla kirjastokäyttöön Suomessa. Kuntaliiton erityisasiantuntija Maisa Lovion mukaan yleisten kirjastojen e-kirjatarjonta on suppeaa, koska kirjastoilla ei ole tarpeeksi käyttösopimuksia julkaistavista kotimaisista kirjoista kustantajien kaupallisen mielenkiinnon vuoksi (Lovio 2012, hakupäivä 31.1.2013).

Opetus – ja kulttuuriministeriö tukee hanketta Sähköiset sisällöt yleisiin kirjastoihin (SSYK-hanke), joka keskittyy yleisten kirjastojen e-aineistoihin tavoitteena saada yleisiin kirjastoihin kysyntää vastaava e-aineistokokoelma. Hankkeen toimenpidesuunnitelmassakin todetaan, että Suomessa e-aineistot ovat vasta tulossa yleisiin kirjastoihin, palvelut ovat hajallaan ja käyttö tapahtuu eri käyttöliittymien kautta. Lisenssien joustavuus ja aineistojen avoimet formaatit helpottaisivat e-aineistojen käyttämistä kirjastoissa laajemmin. Kustantajat luovat e-kirjamarkkinat ja yhteistyö kirjastojen kanssa olisi suotavaa. (Sähköiset sisällöt yleisiin kirjastoihin – työryhmä 2012, 2, 6,9.)

Myös oppilaitoksissa on tartuttu aiheeseen e-kirjat ja mediakasvatus. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on toteutettu lastenkirjaprojekti graafisen alan ja kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijoiden kesken. Projektin tuloksena syntyi muun muassa Sanna

⁶ ICDL: <http://en.childrenslibrary.org/>

Kontiolan opinnäytetyö, interaktiivinen, mediakasvatuksellinen iPad – kirja ”Hilkka Punainen & Susi”, jonka aiheena on nettiyhdistelu. Kirja on suunniteltu käytettäväksi kirjastoissa, kouluissa ja kotona. Yhteistyökumppani opinnäytetyössä on ollut Mediakasvatus.kirjastot.fi. Kontiola on sitä mieltä, että hänen suunnittelemansa iPad – kirja voi toimia sekä aikuisten että nuorten mediakasvatuksessa ja että se toimii parhaiten ryhmässä keskustelunherättäjänä. (Kontiola 2012, 9–11,61.) Edellä mainitun kaltainen e-kirja voisi toimia myös pienten lasten mediasatutuokioissa aiheen ollessa ikätasolle sopiva.

5.3.2 Tekijänoikeudet mediasatutuokiassa

Sen lisäksi, että mediasatutuokiassa voidaan käsitellä teemaa tekijänoikeudet, ne tulee ottaa huomioon. Teoksen tekijällä on oikeus tuotokseensa ja sen julkiseen esittämiseen tarvitaan lupa. Jos satutuokioissa käytetään tekijänoikeudellisesti vapaita perinnesatuja, mitään ongelmaa ei ole (Tekijänoikeuslaki 404/1961 4:43 §). Tekijänoikeuslain mukaan teoksen saa esittää julkisesti, jos sitä ei tehdä ansaintatarkoituksessa eikä teoksen esittäminen ole tilaisuuden pääasia (Tekijänoikeuslaki 404/1961 2:21 §).

Belgiassa tekijänoikeusjärjestö Sabam on kiinnittänyt huomiota kirjastojen satutuokioihin ja vaatinut kirjastoilta kirjojen ääneen lukemisesta tekijänoikeusmaksuja (Lyytikäinen 2012, hakupäivä 21.1.2013). Tekijänoikeuden asiantuntija Heikki Poroila on ottanut kantaa asiaan ja arvelee, että Suomessa satutuntien katsotaan olevan ei-kaupallista toimintaa, jossa tekijänoikeudet jätetään huomiotta kaupallisen merkitsemättömyyden vuoksi (Poroila 2012, hakupäivä 21.1.2013). Mediasatutuokiassa kirjan lukeminen ei ole pääasia, vaan osa tuokiota leikkien ja toiminnan ohella, joten siltä osin julkiseen esittämiseen ei tarvitse lupaa tekijänoikeuslain mukaan.

Musiikin julkinen esittäminen on luvallista kaikissa yleisissä kirjastoissa, koska Suomen kunnat solmivat sopimuksen Gramexin ja Teoston kanssa (Poroila, H. 2011, hakupäivä 21.1.2013).

6 MEDIASATUTUOKIOT KESTILÄN KIRJASTOSSA

Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostuu mediasatutuokioiden suunnittelusta ja toteutuksesta esiopetusikäisille lapsille Kestilän kirjastossa. Tuokiot pidetään päiväkotihuminan esikoululaisille.

6.1 Suunnittelu

Aloitin tuokioiden suunnittelun viitekehystä kirjoittaessani. Media on laaja käsite ja mediasatutuokioita voi toteuttaa useilla eri tavoilla. Käsiteltäviä teemoja voivat olla muun muassa ääni, kuva, sanomalehdet, mainonta, internet, televisio, radio tai pelit. Voidaan myös käyttää eri medioita luetun värittämiseksi. Rajasin tuokioiden aiheiksi tämän opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen valokuvat ja valokuvauksen sekä mainonnan. Mediasatutuokiossa yksi tärkeä tavoite on lasten oma toiminta, ja muun muassa valokuvaamisen kautta tämä tavoite on myös pienillä resursseilla toteutettavissa.

Tuokioiden suunnitteluvaiheessa halusin perehtyä hieman ryhmänvetäjän taitoihin. Olin aiemmin pitänyt joitakin satutuokioita Kestilän kirjastossa muun muassa harjoitteluajana sekä ollut osana satutuokioprojektia opiskelujen puitteissa. Lapsiryhmän vetäminen tuntui luontevalta, mutta halusin perehtyä siihen myös kirjallisuuden kautta. Yksi tärkeimmistä artikkeleista tässä oli Päivi Pälvimäen Ryhmä hyppysissä kirjassa Mediametkaa osa 5. Siinä oli hyvin tiivistetysti käyty läpi ryhmätoiminnan vaiheita ja ohjeita. Myös Airaksisen ja Tarvaisen Karhunkämmen – ilmaisukasvatuksen ohjaajan opas toimi tärkeänä innoituksena suunnittelussa.

Sovin mediasatutuokioiden pitämisestä esikoululaisille yhdessä Kestilän kirjaston kirjastovirkailijan kanssa. Esitin hänelle tuokiosuunnitelman, ja hän oli valmis osallistumaan tuokioiden kulkuun ja ohjaukseen. Kävimme yhdessä läpi, mitä välineitä mediasatutuokioissa tarvitaan ja sovimme tuokioiden aikataulusta. Tuokioissa tarvittavia välineitä, kuten kannettavaa tietokonetta tai digitaalista kameraa kirjastolla ei ole. Päätin käyttää omaa

kannettavaa tietokonetta sekä omaa digitaalista kameraa. Myös kirjastovirkailija lainasi digitaalista kameraansa tuokioihin.

Tämän jälkeen otin yhteyttä päiväkotiin ja sovin idean esittely- ja tutustumiskäynnin päiväkodille. Päiväkodin henkilökunta otti idean mediasatutuokioista positiivisesti vastaan. Ryhmälle oli tulossa kevään mittaan sanomalehtiaiheeseen liittyvää toimintaa, ja koettiin, että esittämäni tuokiot voivat tukea päiväkodin mediakasvatusta. Tutustumiskäynnillä päiväkodissa kävin läpi tuokiosuunnitelman henkilökunnan kanssa, ja sovimme, mistä asioista huolehditaan päiväkodin puolelta. Sovimme, että esiopetusryhmä, jossa on 17 lasta, jaetaan kahteen osaan, ja jaon suorittavat päiväkodin työntekijät. Sovimme myös, että molemmille ryhmille tulee kaksi kokoontumiskertaa kirjastolla, ja että päiväkotihuolehtii toimittamani lasten vanhemmille suunnatun esitteen jakelusta. (liite 2) Päiväkodilta tuokioihin osallistuu kerrallaan yksi työntekijä.

Tutustumiskäynnillä päiväkodissa esittelin mediasatutuokioiden idean lapsille. Leikimme myös pienen tutustumisleikin yhdessä sekä luin kirjan Onni ja kätkeyty aarre, jonka avulla johdattelin tulevaan tuokion aiheeseen eli valokuvaamiseen. Pyysin lapsia ottamaan ensimmäiseen tuokioon kirjastoon mukaan oman lelun, jota tullaan tarvitsemaan tuokiossa.

6.1.1 Mediasatutuokioiden suunnitelma

Mediasatutuokiot toteutetaan Kestilän kirjastossa päiväkotihuone Huminan esikoululaisille. Esikoululaisia on 17. Ryhmä jaetaan kahteen osaan, jolloin molemmille ryhmille tulee kaksi käyntiä kirjastolla. Tätä raporttia varten ryhmät on nimetty ryhmiksi 1 ja 2. Tuokiot pidetään kirjaston lehtisalissa, koska lehtisalin pöytä on sopivan kokoinen 7-10 henkilön ryhmälle. Tuokioiden ajankohta on aamulla yhdeksältä, tuntia ennen kirjaston avautumista.

Ensimmäisessä mediasatutuokiossa käsitellään valokuvaa ja valokuvausta. Lapset tuovat tuokioon mukaan oman lelunsa, joka toimii valokuvauksen kohteena. Tuokio aloitetaan oman lelun esittelyllä, jonka jälkeen lapsille luetaan valokuvausta käsittelevä lastenkirja/tarina ja keskustellaan valokuvaan ja kuvaamiseen liittyvistä asioista. Sen jälkeen tutustutaan digitaaliseen kameraan ja lapset kuvaavat opastettuna omat lelunsa seikkailemassa

kirjastossa. Odottaessaan kuvaamisvuoroaan muut lapset voivat suunnitella oman lelunsa kuvauspaikkaa tai tutustua kirjaston valokuvakirjoihin.

Kuvaamisen jälkeen lasten valokuvat tallennetaan tietokoneelle, ja lapsia pyydetään keksimään kuvaan esittelyteksti tai pienimuotoinen tarina, joka kirjoitetaan muistiin. Lopuksi lapsille kerrotaan, että kuvat tulostetaan seuraavaa kokoontumiskertaa varten ja jutellaan lasten kanssa seuraavan kerran toiminnasta. Tuokiosuunnitelman on muunneltu Mediametkan mediatunnin ”Lelujen kirjastoseikkailu” pohjalta. (Pälvimäki 2012, 39.) Tuokion tavoitteena on valokuvista ja valokuvaamisesta keskustelu kirjojen avulla, valokuvaaminen ja oman tekstin tuottaminen kuvaan.

Toisessa tuokiossa tehdään lasten valokuvista näyttely. Tuokion alussa voidaan tutkia valmiita kuvia ja keskustella niistä. Tämän jälkeen keskustellaan valokuvanäyttelyn mainostamisesta ja tutustutaan joihinkin lastenkirjoihin, joissa mainostamista käsitellään. Jutellaan mainoksista; miksi mainostetaan, millaisia kokemuksia lapsilla on, missä mainoksia esiintyy, mitä lööpit ovat jne. Sitten valmistetaan lasten kanssa valokuvanäyttelyä mainostava juliste/julisteita, johon lapset keksivät esimerkiksi mainoslauseita tai piirtävät kuvia. Pystytetään valokuvanäyttely ja sovitaan yhdessä, missä näyttelyä valmistetuilla julisteilla mainostetaan. Tuokion lopuksi katsellaan oman työn tuloksia. Palautetta tuokioista pyydetään sekä lapsilta että päiväkodin työntekijöiltä suullisesti.

Tuokioissa tarvitaan muun muassa kaksi digitaalista kameraa, valokuvapaperia, tulostin, kannettava tietokone, kirjoja, kartonkia ja paksuja tusseja.

6.2 Mediasatutuokioiden toteutus kirjastossa

Mediasatutuokiot toteutettiin kahden viikon aikana tiistai- ja keskiviikkoaamuina yhdeksältä ennen kirjaston avautumista. Ensimmäisellä viikolla käsiteltiin valokuvausta ja toisella viikolla aiheena oli mainostaminen. Valokuvatuokioissa kirjastovirkailija toimi toisena valokuvaamisen ohjaajana lisäksi.

6.2.1 Ensimmäinen mediasatutuokio

Ensimmäinen mediasatutuokio, jonka aiheena oli valokuvaus, pidettiin ryhmälle 1 kirjastossa 12.3.2013. Esikoululaiset ja heidän ohjaajansa saapuivat paikalle sovitusti yhdeksältä aamulla. Tutustumiskerralla päiväkodissa oli sovittu, että lapset ottavat oman lelunsa mukaan, ja kaikilla lapsilla oli lelu mukanaan. Tuokioon osallistui seitsemän lasta. Päiväkodilta tuokiossa oli mukana yksi työntekijä. Tuokio kesti noin 50 minuuttia.

Tuokion aluksi kertosin, mitä tullaan tekemään eli kerroin ryhmälle, että tarkoituksena on valokuvata lasten lelut kirjastossa. Lapset esittelivät tuomansa lelut, jonka jälkeen luin kirjasta Urpo ja Turpo luvun Valokuva. Sen jälkeen tutustuimme yhdessä digitaaliseen kameraan ja tutkimme kuvia valokuvarunokirjasta Kontiokujan nallet, jossa nallet on kuvattu eri ammateissa ja toimissa. Juttelimme kuvaamisesta, ja annoin lapsille vinkkejä siitä, missä oman lelun voisi kirjastossa kuvata.

Seuraavaksi vuorossa oli itse valokuvaus. Käytössämme oli kaksi digitaalista kameraa, joten kuvaaminen tapahtui melko sujuvasti. Lapset etsivät kirjastosta sopivan paikan lelulensa ja ottivat siitä kuvia minun ja toisen ohjaajan ohjauksessa. Myös päiväkodin työntekijä oli mukana ohjaamassa tilannetta. Lapset valitsivat omasta mielestään onnistuneimman otoksen jo tässä vaiheessa ja ylimääräiset kuvat poistettiin kameran muistista. Toisten kuvatessa muut lapset joko miettivät omaa kuvaamispaikkaa tai katselivat kirjoja ja lehtiä pöydän ääressä.

Kaikkien saatua kuvansa otetuksi siirsin kuvat tietokoneelle ja pyysin lapsia yksi kerrallaan katsomaan omaa kuvaansa. Pyysin lapsia myös kertomaan kuvastansa jotain. Kerroin, että he voivat kertoa, mitä haluavat ja kirjoitan sen sanatarkasti kuvatekstiksi heidän omaan kuvaansa. Tällä välin muut ryhmästä katselivat valokuvakirjoja ja lehtiä sekä piirsivät pöydän ääressä. Kun kuvatekstit olivat valmiit, kokosin vielä ryhmän yhteen ja katsoimme tietokoneelta kaikkien kuvat, jonka jälkeen kiitin lapsia osallistumisesta ja toivotin ryhmän tervetulleeksi seuraavan viikon tuokioon.

Tuokio noudatteli melko tarkasti suunnitelmaa. Lapset kuuntelivat sekä luettua tarinaa että ohjeita hyvin ja innostuivat kuvaamisesta. Suurin osa ryhmästä käytti kameraa luontevasti, ja nekin lapset, joille kuvaaminen ja kamera tuntuivat aluksi hankalilta, saivat kuvan otetuksi. Kuvatekstien miettiminen kuviin tuntui toisien kohdalla vaikealta, kun taas toiset tiesivät heti, mitä halusivat kuvastansa sanoa. Kuvista ja kuvateksteistä tuli hienoja ja tuntui, että lapset olivat tyytyväisiä otoksiinsa.

Ohjaajana minusta tuntui, että kone, tässä tapauksessa kamera ja tietokone, sitoivat minua aika paljon tuokion aikana, joten toisen ohjaajan osallistuminen tuokion kulkuun oli tärkeää tuokion sujumisen kannalta. Vaikka vastuu tuokion ohjaamisesta oli minulla, myös päiväkodin työntekijän panos oli tärkeä. Lapsilla oli tuttu aikuinen mukana, jolta he mielellään kysyvät, mitä seuraavaksi tapahtuu. Lapsille tuli jonkin verran odottelua, mutta ryhmä oli sopivan kokoinen, joten toiminta pysyi aika hyvin kasassa. Osa ryhmästä innostui kuvaamisen jälkeen leikkimään leluillaan, mutta siitä ei koitunut häiriötä. Kaiken kaikkiaan tuokio onnistui hyvin, ja sen tavoite tuli täytettyä.

Kuva 1. Mediasatutuokiossa otettujen valokuvien katselua tuokion loppuksi.

6.2.2 Toinen mediasatutuokio

Toinen mediasatutuokio, jonka aiheena oli valokuvaus, pidettiin ryhmälle 2 kirjastossa 13.3.2013. Tuokio noudatteli samaa suunnitelmaa ensimmäisen tuokion kanssa. Paikalle

kirjastoon saapui seitsemän esikoululaista opettajansa kanssa. Tuokio toteutettiin samalla tavalla kuin ryhmän 1 kanssa samoin tavoittein. Valokuvat saatiin kuvattua ja kuvatekstit kirjoitettua. Tuokio kesti noin 40 minuuttia.

Tuokio sujui suunnitelman mukaan. Kaikki lapset kuuntelivat ja keskittyivät aiheeseen. Tuokion loppua kohden keskittyminen väheni ja tunnelma oli hiukan levoton. Lapset leikkivät leluillansa odottaessaan vuoroaan kuvatekstien tekemiseen. Kuvatekstien tallennusvaiheessa osa kuvateksteistä ei tallentunut, joten jouduin pyytämään osan lapsista kertomaan kuvastaan toiseen kertaan. Seuraavaa kertaa ajatellen kirjoittaisin kuvatekstit ensin käsin, ja vasta jälkeenpäin tallentaisin ne tietokoneelle kuvien yhteyteen.

Ennen mainostamiseen liittyviä mediasatutuokioita lasten valokuvat tulostettiin Kestilän virastotalolla värilasertulostimella, koska kirjastolla ei sellaista ole. Tein myös lapsille omalla kuvalla ja nimellä varustetut kirjanmerkit muistoksi osallistumisesta näyttelyyn tekoon.

6.2.3 Kolmas mediasatutuokio

Kolmas mediasatutuokio, jonka aiheena oli mainostaminen, pidettiin ryhmälle 1 kirjastossa 19.3.2013. Tuokioon osallistui seitsemän esikoululaista ohjaajansa kanssa. Tuokio kesti noin tunnin.

Tuokion alussa jaoin lapsille heidän kuvansa tulostettuna. Tutustuimme kuviin ja laitoimme ne esille kirjaston näyttelytilaan. Sen jälkeen pohdimme yhdessä, miten saisimme näyttelylle näkyvyyttä. Keskustelimme mainostamisesta; muun muassa lasten havainnoista ja kokemuksista, mainoksen ja uutisen eroista, mainosten ulkonäöstä ja tarkoituksesta. Tutkimme mainoksen ja uutisen eroja myös sanomalehdestä. Johdattelin ryhmää mainostamisen teemaan Jukka Itkosen runokirjasta Taikuri Into Kiemura ja muita kaupunkilaisia löytyvällä runolla G.S.M. Uivelo, puhelinmyyjä, sekä tutustumalla lööppiin kirjassa Miina ja Manu reporttereina. Kävimme läpi mainosjulisteiden teko-ohjeet ja mietimme sopivia mainospaikkoja omille julisteillemme.

Mainoksista keskustelun jälkeen valmistimme lasten kanssa neljä mainosjulistetta. Osa lapsista tekstasi julisteisiin tekstiä ja osa piirsi kuvia esimerkiksi kameroista. Pyysin lapsia myös miettimään mainoslauseita julisteisiin. Niiden ylöskirjaamisessa päiväkodin aikuinen oli apuna. Lapset osallistuivat todella aktiivisesti julisteiden tekoon ja niistä tuli hienoja, lasten oma tekeminen näkyi niissä. Sovimme, että lapset vievät julisteet sovittuihin paikkoihin päiväkodin työntekijöiden kanssa neljännen tuokion jälkeen.

Kertoessani ohjeita mainosten tekoon huomasin ryhmässä pienoista levottomuutta. Aluksi ohjeeni olivat liian monimutkaiset, joten jouduin yksinkertaistamaan ohjeistusta hieman. Päiväkodin henkilökunnan puolelta todettiin, että aluksi tuli hieman liian monta asiaa yhtä aikaa. Pääsimme kertaamisen jälkeen hyvin alkuun ja mainosten tekeminen onnistui hienosti. Seuraavaa, samaa suunnitelmaa noudattelevaa tuokiota varten, muutin ohjeita selkeämmiksi ja tein enemmän alkuvalmisteluja mainosjulisteiden suhteen.

Kuva 2. Valokuvanäyttelyn mainosjulisteita.

6.2.4 Neljäs mediasatutuokio

Neljäs mediasatutuokio, jonka aiheena oli mainostaminen, pidettiin ryhmälle 2 kirjastossa 20.3.2013. Jälleen seitsemän esikoululaista saapui tällä kertaa kahden ohjaajansa kanssa kirjastoon. Tuokion kulku noudatteli samaa linjaa edellisen mainostuokion kanssa ja kesti noin tunnin. Ihastelimme yhdessä lasten ottamia valokuvia ja laitoimme ne esille kirjaston näyttelytilaan. Keskustelimme mainostamisesta, luin lapsille ja valmistimme mainosjulisteet. Tähän viimeiseen tuokioon osallistui myös sellaisia lapsia, jotka eivät olleet mukana

ottamassa valokuvia ensimmäisessä tuokiossa. He osallistuivat kuitenkin yhteisten mainosten tekoon mielellään. Ryhmätyö mainosten parissa sujui pääosin hyvin. Saatuamme julisteet valmiiksi sovimme, että lapset ja päiväkodin henkilökunta vievät julisteita kauppoihin, koululle ja päiväkodille. Lapset valitsivat kirjastolle yhden julisteen äänestämällä. Tuokion loppuksi kyselin lapsilta, mitä he olivat tuokioista pitäneet ja jaoin kiitokseksi kirjanmerkit.

Kuva 3. Lasten valokuvilla varustetut kirjanmerkit.

Mediasatutuokioissa valmistimme valokuvanäyttelyn ”Lapset valokuvaajina” kirjaston näyttelytilaan. Valokuvia näyttelyyn tuli yhteensä neljätoista.

Kuva 4. ”Lapset valokuvaajina” – näyttelyn satoa.

Kuva 5. Lisää kuvia lasten valokuvanäyttelystä.

6.3 Yhteenveto ja palaute tuokioista

Kokonaisuutena mediasatutuokioiden suunnitelma ja toteutus onnistui hyvin. Toteutuksessa ei tarvinnut poiketa suunnitelmasta juurikaan. Kuten aiemmin tässä työssä on todettu, mediasatutuokioissa kirjallisuus ja lasten oman äänen kuuluminen on tärkeää. Toteutuneissa tuokioissa nämä asiat olivat hyvin läsnä. Lapset kuuntelivat luettua, osallistuivat aktiivisesti ja toteuttivat itseään muun muassa valokuvaamalla. Mainonta oli hedelmällinen

keskustelunaihe, mutta sopivaa lastenkirjallisuutta, jossa mainonta olisi isossa roolissa, oli vaikea löytää.

Jos toteuttaisin valokuvaukseen liittyviä mediasatutuokioita uudelleen, varaisin enemmän aikaa valokuvuihin ja valokuvakirjoihin tutustumiseen ja niistä keskustelemiseen ennen varsinaista valokuvaamista. Ensimmäinen tuokio voisi olla pelkästään kirjoihin tutustumista ja keskustelua ja toisessa tuokiossa voisi keskittyä lasten omaan toimintaan. Näin tehden kokonaisuus voisi olla selkeämpi, eikä yhteen tuokioon olisi sisällytetty liian paljon asiaa.

Pidin mediasatutuokiot esiopetusryhmälle kahteen ryhmään jaettuna, jotta lapsia ei olisi liikaa yhdellä käyntikerralla mukana. Pidin suurin piirtein samansisältöisen tuokion siis kahteen kertaan. Mielenkiintoista oli havaita eroja osallistumisessa näiden ryhmien välillä. Jostain syystä ryhmä 1 kummallakin kerralla osallistui aktiivisemmin. Ehkä ryhmään oli valikoitunut puheliaampia lapsia? Ehkä osasin innostaa lapsia ensimmäisellä kerralla paremmin? Joka tapauksessa työskentely sujui molempien ryhmien kanssa mukavasti.

Oman oppimisen kannalta tuokioiden pitäminen kahteen kertaan oli hyvä asia. Jos tein jonkin virheen ensimmäisessä tuokiossa, pääsin muuttamaan suunnitelmia toiseen tuokioon. Näin toimin esimerkiksi silloin, kun ohjeistin ensimmäisessä mainostuokiossa lapsia julisteiden teossa liian monimutkaisesti, ja muutin valmisteluja ja ohjeita seuraavaa tuokiota varten.

Aiemmin tässä opinnäytetyössä satutuokioita käsittelevässä luvussa on todettu, että vuorovaikutus ja osallistaminen on tärkeää satutuokiossa, ja että muun muassa sadutuksen kautta tämä mahdollistuu. Perinteistä sadutusta tässä työssä ei käytetty, mutta aineksia sadutuksesta oli käytössä lasten miettiessä kuvatekstejä omiin valokuvuihinsa ja mainostekstejä julisteisiin.

Koin, että keskustelu teemoista lasten kanssa oli tuokioiden antoisin osa. Itselläni ei ole paljon kokemusta lapsiryhmän ohjaajana toimimisesta, ja uskonkin, että kokemuksen karttuessa lapsista ”saisi vielä enemmän irti”. Tätä edesauttaisi myös se, että voisi tehdä saman lapsiryhmän kanssa säännöllisesti yhteistyötä.

Mediasatutuokioiden suunnittelu ja toteutus yhteistyössä Kestilän kirjaston sujui hyvin. Erilaiset käytännön vinkit kirjaston puolelta suunnittelun eri vaiheissa veivät työtä eteenpäin. Käytännön yhteistyö esimerkiksi lasten valokuvatuokioiden ohjaamisessa oli vaivatonta. Koin, että ideani otettiin vastaan positiivisesti ja medianäkökulmaa tuokioissa pidettiin hyvänä.

Mediasatutuokiot koettiin mielekkäänä kirjaston ja päiväkodin yhteistyömuotona. Palautetta mediasatutuokioista pyydettiin sekä esiopetusryhmän lapsilta että aikuisilta suullisesti. Päiväkodin henkilökunta piti ideaa mediasatutuokioista hyvänä ja koki mediasatutuokiot esiopetuksen mediakasvatusta täydentävinä. Koettiin myös, että tuokiot olivat jotain uutta ja erilaista. Lapsilta kysyttäessä suurin osa lapsista piti tuokioita kivoina. Tästä kertoo myös se, että jokainen lapsi osallistui tuokioiden toimintaan, useimmat aktiivisesti. Lapset pitivät tuokioissa otettuja kuvia hienoina. Paras palaute oli, kun yksi lapsi nähdessään kuvansa tietokoneen näytöllä aidosti ihasteli sitä sanoin: "Vau, mikä kuva!"

Oma opinnäytetyöni sai näkyvyyttä mediasatutuokioiden kautta. Mainostimme lasten valokuvanäyttelyä tekemillämme mainosjulisteilla eri puolilla Kestilää. Yhden mainoksen vein myös Piippolan kirjastoon. Lasten valokuvanäyttelyä mainostettiin osana opinnäytetyötäni myös facebookissa⁷ ja Siikalatvan kunnan kuntatiedotteessa 3/2013⁸, joka julkaistiin sekä internetissä että Siikajokilaakso – lehden liitteenä. Sari Junnonaho myös Siikajokilaakso – lehdestä oli käynyt tekemässä pienen jutun lasten valokuvanäyttelystä. Se julkaistiin lehden numerossa 2013/26.

Tulevaisuudessa kirjaston kannattaa jatkaa erilaisten mediasatutuokioiden pitoa resurssien puitteissa. Esimerkiksi valokuvaaminen onnistuu myös ilman isoja valmisteluja, ja esiopetuksen puolelta yhteistyötä tehdään mielellään. "Lapset valokuvaajina" – kaltaisen näyttelyn voisi toteuttaa jokaisen uuden esiopetusryhmän kanssa. Esimerkiksi syksyllä, kun esikoulu on päässyt käyntiin, voitaisiin kirjastolta kutsua ryhmä tutustumaan kirjastoon valokuvanäyttelyn teon merkeissä.

⁷ <http://www.facebook.com/pages/Jokilaaksojen-kirjastot/151109698216>

⁸ <http://www.siiikalatva.fi/ajankohtaista/kuntatiedotteet>

Jos kirjastolla on resursseja ja kiinnostusta tulevaisuudessa järjestää erityyppisiä mediasatutuokioita, esimerkiksi videotykin hankinta kirjastolle kannattaisi. Se mahdollistaisi aivan uudenlaisten tuokioiden suunnittelun isommillekin ryhmille. Lasten omat tuotokset voitaisiin heijastaa valkokankaalle, internet-sivustoja voitaisiin hyödyntää tuokioissa ja kirjallisuutta voitaisiin muutenkin värittää tehokkaammin tietokoneen avulla esimerkiksi valmistamalla erilaisia PowerPoint – esityksiä. Videotykin avulla voitaisiin myös esitellä isommillekin ryhmille esimerkiksi Okariino.fi – palvelua sekä muita lapsille suunnattuja verkkopalveluita (ks. esim. liite 4).

7 YHTEENVETOA JA OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTIA

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyöprosessiani sekä arvioin työtä kokonaisuutena. Pohdin muun muassa aiheen ja näkökulman valintaa, työn tavoitteita sekä niiden toteutumista, aikataulua sekä tekemisessä esiintyneitä ongelmia.

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Olen toteuttanut opinnäytetyöni toiminnallisen opinnäytetyön keinoin. Valitsin toiminnallisen opinnäytetyön, koska sellaisen tekeminen tuntui luontevalta ja käytännönläheiseltä yhteistyömuodolta kirjaston kanssa. Koin, että voin tuoda innovatiivisuuttani ja ammatillista osaamistani monipuolisesti esiin toiminnallisen työn tekemisen kautta.

Vilkan ja Airaksisen mukaan toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi jonkin tilaisuuden järjestäminen, ja siinä tulee yhdistyä käytäntö ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Olisi myös hyvä, että työ olisi työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. Aiheen tulisi kummuta koulutusohjelman opinnoista ja olisi hyvä, jos sen avulla voisi luoda yhteyksiä työelämään. Vilkka ym. pitävät myös tärkeänä, että työllä on toimeksiantaja, jolloin se linkittyy kiinteästi työelämään eikä ole pelkästään opiskelijan itselle tehty harjoitustyö. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10, 16–19.) Mielestäni tämä opinnäytetyö täyttää toiminnalliselle opinnäytetyölle asetetut tavoitteet.

7.2 Opinnäytetyöprosessi

Aloitin opinnäytetyön tekemisen syksyllä 2012. Olin ollut poissa opiskelumaailmasta neljä vuotta hoitaen omia lapsiani kotona. Voidaan sanoa, että aloitin työn tekemisen tyhjästä, puhtaalta pöydältä. Opiskeluaikana lastenkirjastotyö oli kiinnostanut minua kovasti ja aiheen valinta tältä saralta tuntui luontevalta. Satutuokiotoiminta oli aihe, josta lähdin liikkeelle.

Esitin idean satutuokioihin liittyvästä toiminnallisesta opinnäytetyöstä koululla ja se sai hyväksynnän. Kestilän kirjastolla oltiin myös kiinnostuneita yhteistyöstä. Aloin siis valmistella

opinnäytetyötä aiheena satutuokiot, jotka toteutetaan yhteistyössä Kestilän kirjaston kanssa. Tarkempia rajauksia en tässä vaiheessa, syyskuussa 2012, osannut vielä tehdä. Kestilän kirjasto varmistui työn toimeksiantajaksi.

Opinnäytetyöpäiväkirjaa rupesin kirjoittamaan syyskuussa 2012. Sen mukaan tavoitteenani oli aluksi toteuttaa toiminnallisia satutuokioita lapsille. Kohderyhmä tarkentui esiopetusikäisiksi vasta myöhemmin syksyllä. Tärkein näkökulma työn alussa oli satujen merkityksen korostaminen. Materiaalin keruun aikana ja teemaan paneutuessani esitin itselleni usein kysymyksen ”Miksi aiheeni on mikä on?” ja ”Miten perustelen itselleni työni merkityksen ja miksi teen jotain sellaista, mitä on tehty jo usein aiemmin?” Jatkoin kuitenkin.

Jossain vaiheessa syksyllä kävin kuuntelemassa koululla opinnäytetyöseminaaria aiheesta satutunnit. Koin epätoivon hetken, koska minusta tuntui, että oma työni toistaa sitä, tosin suppeampana. Jotain oli tehtävä. Kyseisen opinnäytetyön oponoija puhui mediasatutuokioista. Mielenkiintoni heräsi saman tien ja tartuin näkökulmaan. Opinnäytetyöni medianäkökulma varmistui siinä vaiheessa, kun työn aloittamisesta oli kulunut kaksi kuukautta.

Näkökulman vaihduttua työ pääsi vauhtiin kunnolla. Sain kerättyä oikeanlaista tietoperustaa, kokosin lastenkirjalistaa (liite 1) sekä suunnittelin mediasatutuokioita. Tuntui, että olen oikealla tiellä ja työ on mielekästä. Koin medianäkökulman sopivan ajan henkeen. Lastenkirjalistan kokoamiseen käytin paljon työtunteja. Tutkin Lastenkirjainstituutin tietokantaa ja Kirikirjastojen aineistoluetteloja sekä joitain muita tietokantoja. Keräsin kokoon noin seitsemänkymmentäviisi kirjaa, jotka luin läpi ja tarkistin, voiko niitä ottaa listalle. Loppujen lopuksi valitsin listalle noin kuusikymmentä kirjaa, joissa käsitellään eri medioita, ja joita voidaan hyödyntää mediakasvatuksessa.

Työn edetessä erilaisia ideoita mediasatutuokioiden pitoon tuli paljon. Minun täytyi koko ajan ottaa huomioon kirjaston tilat ja laitteet ideoidessani. Jossain vaiheessa suunnittelin käyttäväni kirjaa ICDL:sta, mutta luovuin suunnitelmasta, koska kirjastolla ei ollut videotykkiä. Toki senkin olisi voinut jostain lainata. Mielenkiintoista olisi ollut myös käyttää erilaisia ääniä

tehokeinona, muttei välttämättä musiikin muodossa. Satutuokion muuttaminen pienimuotoiseksi show'ksi myös musiikin ja vaikkapa PowerPoint-esityksen avulla kiinnosti. Loppujen lopuksi päädyin toimimiseen median parissa, ja halusin, että lapset pääsevät itse tekemään mahdollisimman paljon.

Sain teoreettisen osan pääosin valmiiksi tammikuun 2013 loppuun mennessä. Tammi- ja helmikuussa kokosin lastenkirjalistan. Helmikuussa sain myös valmiiksi mediasatutuokioiden suunnitelman ja kävin sen läpi sekä kirjastolla että päiväkodilla. Sovin maaliskuun tuokioiden aikataulut ja tein käytännön hankinnat ja järjestelyt. Mediasatutuokioiden toteutin maaliskuussa 2013.

Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa ja opettava ”matka”. Alun harjoittelun ja selkeän päämäärän asettamisen sekä aikataulun päättämisen jälkeen työ sujui hyvin. Prosessi on mielestäni lisännyt ammatillista osaamistani, ryhmävetäjän taitoja ja yhteistyötaitoja.

7.3 Aiheen ja näkökulman valinta

Aiheen valinta tähän opinnäytetyöhön oli jo suunnittelua aloitellessani varma. Halusin sen liittyvän satutuokiotoimintaan. Näkökulman valinta työhön tuotti vaikeuksia. Medianäkökulma tuli mukaan vasta työn edetessä.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön toimintaympäristö sijoittuu Kestilään, pieneen maaseutukylään, jossa lastenkulttuuria ja -tapahtumia on tosi vähän tarjolla. Kirjasto tuo näyttelytiloissaan esiin lastenkulttuuria muun muassa lasten koulussa ja päivähoidossa valmistamien töiden kautta, sekä järjestää satunnaisesti satutuokioita. Kirjastolla ei ole resursseja säännöllisen satutuokiotoiminnan järjestämiseen. Satutuokioiden toteutus on kuitenkin perinteinen ja hyväksi todettu lastenkirjastotyön muoto. Mediakasvatus on nykyisessä mediakulttuurissa tärkeää ja kirjasto on luonteva paikka sen toteuttamiseen. Lastenkirjastotyön erilaiset mahdollisuudet kiinnostavat minua henkilökohtaisesti. Nämä asiat mielessä olen aiheeni ja näkökulmani loppujen lopuksi tähän työhön valinnut ja toteuttanut mediasatutuokioita Kestilän kirjastolla.

Satutuokiotoimintaa on tutkittu ja oppaita on kirjoitettu. Monenlaista on tehty satutuokioihin liittyen kirjastoissa. Aiheesta on tietoa. Kirjastot ovat toteuttaneet mediakasvatusta eri muodoissa kautta aikojen. Nykyään mediakasvatuksesta terminä puhutaan kuitenkin enemmän ja sen tärkeyttä korostetaan. Asian tiimoilla järjestetään erilaisia hankkeita ja projekteja. Myös Kestilän kirjastolla mediakasvatusta pidetään tärkeänä. Kirjastolla muun muassa järjestettiin syksyllä 2012 Mainiot mediaperheet – mediarata.

Aiheina toteutetuissa mediasatutuokioissa olivat mainonta ja valokuva. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa – julkaisun mukaan esimerkiksi juuri mainonta on hedelmällinen alue esiopetusikäisen mediakasvatuksessa, koska ympäristömme on täynnä mainontaa, johon pienen lapsen on vaikea suhtautua kriittisesti (Sinko ym. 2009, 32–33). Mielestäni medianäkökulma satutuokioissa on tätä päivää ja mielenkiintoinen, ja koen tämän opinnäytetyön aiheen ja näkökulman tärkeäksi.

7.4 Työn tavoitteet ja niiden saavuttaminen

Opinnäytetyöni tavoitteena oli käsitellä teoreettisesti mediakasvatusta ja satutuokiotoimintaa, esiopetusta ja esiopetusikäistä lasta sekä esitellä työn toimintaympäristö ja yhteistyökumppani. Näiden pohjalta pyrin toteuttamaan mediasatutuokioita Kestilän kirjastossa esiopetusikäisille lapsille. Koen onnistuneeni tavoitteissani. Olen saanut mielestäni toteutettua toimivalla tavalla mediasatutuokioita, jossa kirjojen, tarinoiden ja runojen kautta on toimittu median parissa. Mielestäni työn viitekehys perustelee ja selittää eli tukee toiminnallista osuutta.

Yhteistyö kirjaston kanssa mediasatutuokioiden parissa oli onnistunutta, ja koin, että toteutetut mediasatutuokiot onnistuivat myös kirjaston näkökulmasta. Pystyin tukemaan työlläni kirjaston tarjoamaa oheistoimintaa ja tuomaan omaa osaamistani esille. Mediasatutuokiot täydensivät myös päiväkodin mediakasvatusta. Toiminnallinen osuus noudatteli tekemääni suunnitelmaa. Se, että samansisältöisiä tuokioita oli kaksi, mahdollisti ensimmäisessä tuokiossa havaittujen puutteiden tai hankaluuksien muuttamisen

toimivimmiksi seuraavaa tuokiota varten. Tämä osoittautui hyödylliseksi oman oppimiseni kannalta.

7.5 Aikataulu

Suurin vaikeus tässä opinnäytetyössä oli aikataulun laatiminen. Jälkeenpäin olen sitä mieltä, että opinnäytetyöprosessini olisi ollut nopeampi, jos olisin laatinut heti työn alussa jonkinlaisen rungon aikataulusta. Minun olisi kannattanut sopia toteutettavien mediasatutuokioiden ajankohta jo opinnäytetyöprosessin alkupuolella. Välillä pidin opinnäytetyön tekemisessä liian pitkiä taukoja, mikä johti siihen, että uudelleenorientoituminen aiheeseen ei ollut helppoa.

Kirjasto alkoi yhteistyöhön kanssani mielellään, ja sain vapaat kädet aikataulun suhteen. Minulla oli käytössä aikaa runsaasti, ja tämä johti siihen, että en laatinut kunnollista, tarpeeksi tiukkaa aikataulua ja työn tekeminen venyi. Ohjaavan opettajan kanssa kävin joitain keskusteluja työn aikataulusta. Niiden pohjalta sain tehtyä löysän aikataulusuunnitelman siinä vaiheessa, kun työn aloittamisesta oli kulunut noin kaksi kuukautta. Aikataulun venymiseen vaikutti toisaalta myös se, että näkökulman valinta tuotti alkuun vaikeuksia ja pitkitti prosessia.

Liian vapaat kädet aikataulun laadinnassa eivät toimineet kohdallani kovin hyvin. Tietyt, pakottavat päivämäärät olisivat saattaneet toimia kohdallani työn vauhdittajina. Siinä vaiheessa, kun sain toiminnallisen osuuden aikataulut sovittua, työ eteni nopeasti. Olen opinnäytetyöhöni tyytyväinen, mutta se olisi voinut valmistua nopeammin, jos olisin ollut itselleni tiukempi.

7.6 Lopuksi

Mediasatutuokio terminä ei ole kovin yleisesti käytetty. Viitekehystä kootessani satutuokioista ja mediakasvatuksesta löytyi paljon materiaalia. Tuota materiaalia soveltamalla olen pyrkinyt selittämään termiä mediasatutuokio sekä tuonut esiin oman näkemykseni mediasatutuokiosta. Mediatunneista on kirjoitettu. Myös tätä termiä avaamalla olen pyrkinyt aiheittain selventämään. Parhaiten mediasatutuokion idea kiteytyi kuitenkin käytännön toteutuksen raportoinnin yhteydessä selittämällä, mitä tehtiin ja miten tehtiin.

Lähteitä juuri termillä mediasatutuokio oli vaikea löytää, ja olisikin mielenkiintoista tietää, miten termi laajemmin mielletään. Käytetäänköhän kirjastoissa samantyyppisestä toiminnasta jotain eri nimitystä? Jotkut kirjastot ilmoittelevat mediasatutuokioista esimerkiksi internetissä; mediasatutuokioiden sisällöt jäävät kuitenkin näiden ilmoitusten ulkopuolelle. Kiinnostavaa olisi tietää, minkä verran ja minkälaisia mediasatutuokioita kirjastoissa on jo pidetty. Jatkoa ajatellen jonkinlainen pieni selvitys jo pidettyjen mediasatutuokioiden teemoista ja sisällöistä olisi mielenkiintoinen.

Lopuksi voin todeta, että teimme mielekästä lastenkirjastotyötä opinnäytteeni puitteissa Kestilän kirjaston kanssa. Koen, että pienilläkin resursseilla voidaan toteuttaa mediakasvatusta hausalla tavalla yhdessä kirjaston ja lasten kanssa. Kestilän kirjastossa työskennellään pääasiassa yksin. Yksin on vaikea riittää moneen paikkaan, ja yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa on tärkeää. Kirjasto ja päiväkotit Humina ovat olleet yhteistyökumppaneita pitkään. Mediasatutuokioissa yhteistyö oli antoisaa, ja sekä päiväkodin henkilökunta että lapset pitivät yhteistyömuotoa mukavana vaihteluna toimintaan. Mediasatutuokiot osoittautuivat hyväksi toimintamuodoksi toteuttaa lastenkirjastotyötä ja mediakasvatusta, eivätkä ne vaatineet suuria rahallisia panostuksia.

LÄHTEET

Blinnikka, V. 2003. Uudistuva lastenkirjastotyö. Teoksessa L. Huhtala, K. Grönn, I. Loivamaa ja M. Laukka (toim.), Pieni suuri maailma: suomalaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden historia. Helsinki: Tammi, 148–152.

Collen, L. 2006. Digital and traditional storytime research project. Children and libraries: the journal of the association for library service to children 4 (3), 8-18. Hakupäivä 7.12.2012 <http://web.ebscohost.com.ezp.oamk.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=6ded0590-e9f4-4b56-b1b1-01b16811b9e4%40sessionmgr4&vid=20&hid=16>

Hatva, A. 1997. Satu ja sen kuvat. Teoksessa J. Jokipaltio (toim.), Sadun voimat II: polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto, 29–43.

Haven, K & Ducey, M. 2007. Crash course in storytelling. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.

Hirvi, S. 2012. KuMuKi-vinkkaus. Teoksessa A. Ruhala (toim.), H. Niinistö (toim.) ja A. Pentikäinen (toim.) Mediametkaa!: osa 6 – kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry., 18–23.

Hopia, L. & Oravakangas A. 2009. Satutuokiotoiminta Oulun läänin kirjastoissa. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Liiketalouden yksikkö. Opinnäytetyö.

Huotari, K., kirjastovirkailija, Kestilän kirjasto. 2013. Haastattelu 28.1.2013. Tekijän hallussa.

ICDL. 2013. International Children's Digital Library: A Library for the World's Children. Hakupäivä 14.1.2013. <http://en.childrenslibrary.org/index.shtml>

IFLA Libraries for Children and Young Adults Section. 2003. Guidelines for Children's Libraries Services. Hakupäivä 20.11.2012 <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-en.pdf>

- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Jussila, J. 2010. Kirjasto kasvattajana: yleisten kirjastojen näkemyksiä mediakasvatuksesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Jäppinen, E. 2006. Kirjasto lasten taidekasvatuksen tukena. Teoksessa Tuula Tarkkonen & Pirkko Sassi (toim.) Lapsi ja taide: Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura, 58–64.
- Kahri, M. (toim.) 2003. Lapsen arki on leikkiä II: 3-6-vuotiaat leikin maailmassa. Helsinki: Pienperheyhdistys ry.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kekki, K. 2003. Kirjastostrategia 2010: tiedon ja kulttuurin saatavuuden politiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2003:1. Hakupäivä 11.12.2012
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_98_strategia.pdf?lang=fi
- Kekki, K. 2006. Kirjaston kehittämisohjelma 2006–2010. Kirjasto maaseudun ja taajamien monipalvelukeskuksena. Opetusministeriön julkaisuja 2006:44. Hakupäivä 22.11.2012
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm44.pdf?lang=fi>
- Kekki, K., Sulin, H. & Wigell-Ryynänen, B. 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015: yleiset kirjastot, kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32. Hakupäivä 11.12.2012
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>
- Kirikirjastot. 2012. Kirjastokimppa Kiri: aineistoluettelo. Hakupäivä 26.11.2012
<http://www.kirikirjastot.fi/opac/default.aspx>
- Kirjastot.fi. 2011a. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Hakupäivä 9.10.2012
<http://tilastot.kirjastot.fi/fi-fi/perustilastot.aspx?AreaKey=Y2011T2N791>

Kirjastot.fi. 2011b. Okariino.fi. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. Hakupäivä 3.12.2012
<http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/okariinofi>

Kirjastot.fi. 2013. Nuori kirjaston kulmilla. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. Hakupäivä 30.1.2013. <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/nuori-kirjaston-kulmilla>

Kirjastot.fi – toimitus. 2012. KirjastoWiki. Mediakasvatushanke. Hakupäivä 7.12.2012
http://wiki.kirjastot.fi/index.php?title=Mediakasvatushanke#Mediakasvatushanke_2007

Kontiola, S. 2012. Hilka Punainen & Susi: mediakasvatuksellisen iPad – kirjan suunnittelu. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Kulttuurin yksikkö. Muotoilun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Korhonen, M. 2010. Kirjaston satutunnit: elävä perinne. Teoksessa K. Kolu (toim.) Suomalainen satu 2. Helsinki: BTJ Finland Oy, 66–72.

Kotilainen, S. 2011. Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden mediankäyttö Suomessa. Hakupäivä 11.12.2012 <http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf>

Kupiainen, R. 2012. Kirjastot medialukutaidon kansalaistoreina. Teoksessa A. Ruhala (toim.), H. Niinistö (toim.) ja A. Pentikäinen (toim.) Mediametkaa!: osa 6 – kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry., 8-11.

Lankinen, T. & Kauppinen, J. 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2010:27. Hakupäivä 8.11.2012
http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Leinonen, T. 2012. Kestilän kirjasto. Hakupäivä 12.12.2012
<http://www.kirjastovirma.net/kirjastot/siikalatva/kestila>

Lovio, M. 2012. Millainen on tulevaisuuden lähikirjasto? Hakupäivä 31.1.2013.
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutiskirjeet/kolumnit/2012/Sivut/lahikirjasto.aspx>

- Lytykäinen, S. 2012. Tekijänoikeusjärjestö: kirjastojen satutuokioista maksettava tekijänoikeusmaksuja. Hakupäivä 21.1.2013.
http://www.mikropc.net/kaikki_uutiset/tekijanoikeusjarjesto+kirjastojen+satutuokioista+maksettava+tekijanoikeusmaksuja/a789761
- MacLean, J. 2008. Library preschool storytimes: developing early literacy skills in children. Penn State University. Hakupäivä 11.12.2012
<http://www.nald.ca/library/research/storytimes/storytimes.pdf>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2012. Varhaiskasvattajille. Hakupäivä 13.12.2012
<http://www.mll.fi/kasvattajille/mediakasvatus/aineistot/varhaiskasvattajille/>
- Marjamäki, M. 2009. Lapset, Superkirsi ja media. Teoksessa S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy, 167–180.
- Mediakasvatuskeskus Metka ry. 2012. Mainiot mediaperheet. Hakupäivä 7.12.2012
<http://mediametka.fi/hankkeet/aktiiviset-hankkeet/mainiot-mediaperheet/>.
- Mediakasvatuskeskus Metka ry. 2013. Mediakasvatuskeskus Metka. Hakupäivä 6.5.2013.
<http://www.mediametka.fi/>
- Mäkelä, M-L. 2002. Satuseikkailu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Nikula, M., kirjastosihteeri, Kestilän kirjasto. 2012. Haastattelu 30.11.2012. Tekijän hallussa.
- Nurkkala, E. 2010. Lastenkirjastotyön tulevaisuus: asiantuntijoiden näkemyksiä. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon vahvistamiseksi käynnistetty Lukuinto-ohjelma. Hakupäivä 26.11.2012
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/08/lukuinto.html>

- Piri, R. 2011. Sadut eläviksi kirjaston mediasatutunneilla. Iiläinen: Iin yrittäjät ry:n tiedotuslehti 1, 12. Hakupäivä 2.4.2013. http://www.yrittajat.fi/File/9018e06c-304c-4d5c-be4a-46b99cf3985a/IILaINEN_1_2011_www.pdf
- Pirkanmaan kirjastot. 2012. Piki-verkkokirjasto: lapset. Hakupäivä 14.1.2013. <https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/lapset>
- Poroila, H. 2011. Onko sallittua soittaa radiota kirjastoautossa asiakaspysäkeillä ilman maksua? Mediakasvatus.kirjastot.fi: kysy tekijänoikeudesta. Hakupäivä 21.1.2013. <http://mediakasvatus.kirjastot.fi/tekijanoikeus/kysy/onko-sallittu-soittaa-radiota-kirjastoautossa-asiakaspys%C3%A4keill%C3%A4-ilman-maksua>
- Poroila, H. 2012. Näin Belgiassa. Keskusteluryhmässä Kirjastot.fi -foorumi. 15.3.2012. Hakupäivä 21.1.2013. <http://www.kirjastot.fi/fi-fi/foorumit/thread.aspx?threadId=143af221-b2c9-45fa-b325-c9b6d7bec159&so=1>
- Pälvimäki, P. & Perälä, R. 2010. Suunnitelmia mediatunneille ja mediavinkkaukseen. Teoksessa A. Ruhala, H. Niinistö ja A. Pentikäinen (toim.) Mediametkaa!: osa 5 – kirjasto kohtaa mediakulttuurin. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry, 50–141.
- Pälvimäki, P. 2012. Suunnitelmia mediatunneille ja mediavinkkaukseen – osa 2. Teoksessa A. Ruhala (toim.), H. Niinistö (toim.) ja A. Pentikäinen (toim.) Mediametkaa!: osa 6 – kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry., 29–116.
- Rantala, L. & Mervola, M. 2012. Kirjastot ja media 2012: selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23. Hakupäivä 26.11.2012 <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM23.pdf?lang=fi>
- Sallmén, P. 2009a. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland OY, 9-26.

Sallmén, P. 2009b. Mediataitoja kirjastosta. Hakupäivä 7.12.2012
<http://www.seinajoki.fi/kirjasto/.maakuntakirjastokokoukset.html/32765.pdf>

Seppänen, T., FM, Oulun yliopisto, Informaatiotutkimus. 2007. Lastenkirjastotoimintaluento 9.1.2007. Tekijän hallussa.

Siikalatvan kunta. 2012a. Yleistietoa Siikalatvan kunnasta. Hakupäivä 22.11.2012
<http://www.siikalatva.fi/kuntainfo>.

Siikalatvan kunta. 2012b. Enemmän kuin tuhat mahdollisuutta: Siikalatvan varhaiskasvatussuunnitelma. Hakupäivä 12.11.2012
http://www.siikalatva.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/siikalatva/embeds/siikalatvawwwstructure/13492_vasu.pdf

Siikalatvan kunta. 2012c. Siikalatvan kunta: tilinpäätös vuodelta 2011. Siikalatva.

Siikalatvan kunta. 2013. Kestilän kirjasto. Hakupäivä 6.5.2013.
<http://www.siikalatva.fi/kirjastot/kestila>

Sinko, P., Alanen, V. & Vesterinen, O. (toim.). 2009. Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki. Hakupäivä 27.11.2012
http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus./mediakasvatus_esi-ja_alkuopetuksessa_netti.pdf

Suomen kirjastoseura. 2012. OKM:n ja kirjastoseuran hanke: mediakasvatus vakiintumaan kirjastoihin. Hakupäivä 8.4.2013.
<http://suomenkirjastoseura.fi/ajankohtaista/artikkeli/145/okmn-ja-kirjastoseuran-hanke-mediakasvatus/>

Sähköiset sisällöt yleisiin kirjastoihin – työryhmä. 2012. Toimenpidesuunnitelma: ehdotus. Hakupäivä 14.1.2013.
http://sahkoisetsisallot.kirjastot.fi/sites/default/files/tiedostot/Toimenpidesuunnitelma_0.pdf

Teinilä, L. 1990. Lastenkirjastotoiminnan tavoitteet. Teoksessa L. Teinilä, L. Laulajainen, R. Rinta-Tassi & Gun Spring (toim.), Lapsi, kieli ja mieli: lastenkulttuurista ja kirjastosta. Helsinki: Kirjastopalvelu, 167–171.

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.

UNESCO. 2012. UNESCO Public Library Manifesto. Hakupäivä 11.12.2012
<http://www.unesco.org/webworld/libraries/manifestos/libraman.html>

Vihonen, S. 2011. Kirjaston merkitys lapsiperheille: valtakunnallinen kyselytutkimus alle kouluikäisten lasten vanhemmille. Turun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Yle.fi. 2012. Mediakompassi: mitä on medialukutaito. Hakupäivä 26.11.2012
<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/vanhemmat/johdanto/mita-on-medialukutaito/index.htm>

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut: Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1. Lastenkirjalista

Lista sisältää kuvakirjoja, runoja, valokuvia, tietoa ja tarinoita, joita voi hyödyntää esimerkiksi mediasatutuokioissa

Eri mediat (tietokoneet, internet, televisio, elokuva jne.):

Aho, M. 2011. Wilhelmiina Won Waak tietokonekoulussa. Tampere: Amino-kustannus: Ankkaprinsessa Wilhelmiina elää täysin virtuaalimaailman vietävänä. Aamusta alkaen neito viettää aikaansa ankkaretissä, Nokkabookissa ja Nokkатуubissa. Vanhemmat ovat huolissaan, ja veljen nettikepponen meinaa saada asiat aivan karmealle tolalle, mutta loppu hyvin, kaikki hyvin.

Juntunen, H. (toim.). 2006. Muffe ja kadonnut avain: mediakasvatuksen tehtäviä 3-8-vuotiaille. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki ry:

Kirjan sadussa seikkailee Milla-tyttö ja tv-sankari Muffe. Kirja sisältää tehtäviä, joiden avulla voi käsitellä lasten ajatuksia ja kokemuksia mediasta sekä cd:n, jossa on lauluja ja äänitunnelmia.

Marttinen, M. (toim.). 2011. Mediamaassa: tarinoita lapsista ja mediasta. Turku: Saarni-kirjat: Kirjassa on seitsemän tarinaa, joissa käsitellään muun muassa internetiä, kotisivuja ja sähköpostia, digikuvausta, pelejä ja elokuvia. Tarinoista käy ilmi, kuinka media on osa lasten arkea.

Internet, tietokoneet, tietokonepelit:

Golluch, N. 2008. Ensimmäinen tietokonekirjani. Karkkila: Mäkelä: Tietoa tietokoneen hankinnasta, käytöstä ja mm. internetin käytöstä.

Jüngling, C. 2012. Vähän aikaa vielä! Karkkila: Mäkelä. Kuvakirja median käytöstä sopivina annoksina.

Nopola, S. & Nopola, T. 2006. Risto Räppääjä ja villi kone. Helsinki: Tammi:
Risto on tietokoneen lumoissa, eikä mikään muu kiinnosta!

Marttinen, T. ym. 2007. Vuosituhannen sadut. Helsinki: Ulkoasiainministeriö:
Kahdeksan satua YK:n vuosituhattavoitteista, joilla pyritään kaikkien ihmisten parempaan ja turvallisempaan elämään. Sisältää sadun Verkkokauppa, jonka on kirjoittanut Timo Parvela.

Sanomalehdet, mainonta:

French, Vivian. 2009. Vilhelmiinan pitsapalatsi. Karkkila: Mäkelä:
Vilhelmiinan Pitsapalatsissa ei ole asiakkaita. Keijo Karhun hampurilaisbaarissa taas ei ole tyhjää, koska Keijo Karhu mainostaa kaikkialla. Mikä avuksi?

Koivisto, J. 2012. Miina ja Manu reporttereina. Tampere: Satukustannus:
Miina, Manu ja Heikki-hiiri tutustuvat sanomalehden tekoon. Kirjassa tutustutaan sanomalehden tekoon; toimitukseen, valokuvaukseen, jutun kirjoittamiseen, taittoon ja painoon ja jakeluun. Myös ”lööpit” ja ”skuupit” tulevat tutuiksi.

Kunnas, M. 2006. Etusivun juttu: eli kuinka sanomalehti syntyy. Helsinki: Otava:
Kiireinen päivä Nuuskija-lehden valokuvaajan, Timpan matkassa. Kirjan takakannessa ”Nuuskija-lehti”.

Venho, J. 2012. Yllin kyllin. Helsinki: WSOY:
Melkein kaikissa lapsiperheissä tuttu tilanne: leluja on liikaa, mutta lisää pitäisi saada. Kylli saa käsiinsä kaupan lelukuvaston ja hänen on saatava ”Puhuva pinkki poni”. Lisääntykö perheen tavarataivas?

Widmark, M. 2008. Sanomalehden arvoitus. Helsinki: Tammi: Vallilan sanomissa väitetään muun muassa, että ”Lastentarhan opetaja popsii lasten ruokia”. Uutisissa on jotain mätää ja Lasse-Maijan etsivätoimisto haluaa selvittää, mistä on kyse. Uutisotsikoiden kirjoitusvirheet auttavat jäljille...

Äänet, musiikki:

Hodgkinson, J. 2010. Eläinten kykykisa. Karkkila: Mäkelä: Nykyään etsitään laulajia erilaisten kykykisojen avulla, näin myös eläinten parissa. Runomuotoisessa kuvakirjassa eläinten bändi päättää osallistua kykykisaan, ja myös pieni punainen lintu tahtoisu mukaan...

Szilvay, G. 1996. Eläinten laulukilpailut ja muita musiikkiaiheisia satuja. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY:

Seitsemän iloista, musiikkiaiheista satua, joissa seikkailevat eläimet, noidat, nuket, tontut ja robotit. Saduissa on musiikkipedagoginen ote. Kirjassa on Markus Majaluoman kuvitus.

Huovi, H. 1979. Jos olet yksin ja salaa: satuja, runoja ja lauluja vuodenaikojen hengityksen tahdissa. Jyväskylä: Gummerus.

Luonnon tunnelmia ja äänimaailmoja, mustavalkokuvitus.

Juvonen, R. 2007. Kun höyhen putoaa: hiljaisuuden satuja. Helsinki: Lasten Keskus: Pieniä tuokiokuvia, joissa kuunnellaan, kuvitellaan, nähdään, ajatellaan ja tunnetaan.

Prepula, H. 2012. Kössi Kenguru ja veturi. Helsinki: Otava:

Kössi Kenguru törmää veturiin, jonka sisältä kuuluu kummallista ääntä, ikään kuin veturi kuiskaisi siriliding-tsilidin. Kössi päättää tutustua veturiin vähän paremmin.

Roca, N. 2005. Musiikki. Helsinki: Perhemediat:

Kirja on osa sarjaa "Mitä on taide", joka on suunnattu 4-7-vuotiaille lapsille. Kirjassa puhutaan kuuntelemisesta, äänimaisemista, eri soittimista, äänenvoimakkuudesta, rytmistä, liikkeestä jne. Kirjan lopussa on harjoituksia ja soitinopas.

Ruokonen, M. 2005. Mummon kone. Helsinki: WSOY:

Palkittu kuvakirja yhdistää kuvan, tekstin ja äänen yksinkertaisen oivaltavalla tavalla.

Sandberg, I. 2005. Lapanen ja taikayö. Helsinki: Tammi:

On juhannusyö. Hyvänhuomen linnassa lapset valvovat vielä ja yhtäkkiä jostain kuuluu AMMUU! Eläinten äänet ovat menneet sekaisin. Onkohan se taikaa?

Wallace, K. 2010. Kipinäinen musisoi. Karkkila: Mäkelä:

Kipinäinen perustaa ystävineen orkesterin. Soittimet valmistetaan itse muun muassa kaarnasta ja kankaasta sekä hernepurkista.

Valokuvaus, valokuvat:

Havukainen, A. & Toivonen, S. 2009. Tatum ja Patun oudot aakkoset. Helsinki: Otava:
Tatu ja Patu löytävät ullakolta laatikon, joka on täynnä vanhoja valokuvia vuosien varrelta.
Valokuvia tutkimalla pojat käyvät läpi aakkosia omalla hullunkurisella tavallaan.

Huovi, H. 1996. Urpo ja Turpo valokuvaajina. Helsinki: Tammi:

Lelukarhut Urpo ja Turpo seikkailevat laivalla, kylpyhuoneessa, ikkunalaudalla, äidin kameran kimpussa ja käytöstopojen parissa. Miten käy, kun äiti hakee teettämänsä valokuvat liikkeestä?

Scotton, R. 2007. Onni ja kätkeyty aarre. Karisto: Hämeenlinna:

Onnin ohitse lentää varis nokassaan aarrekartta. Vimmatun etsimisen jälkeen Onni löytää arkun, mutta löytyykö aarre? Humoristisesti kuvitettu kirja valokuvaamisesta.

Valokuvakirjoja:

Havaste, P. 2008. Henkka koulussa. Helsinki: WSOY:

Henkka valmistautuu ensimmäiseen koulupäivään, ilmassa on jännitystä ja odotusta.

Höglund, S & Pispala, K. 2009. Torikadun talo: päivä nukkekodissa. Helsinki: WSOY:

Runomuotoon riimitellyssä kirjassa on vanhanajan tunnelmaa.

Jaantila, A. 2000. Anni ja susi. Helsinki: WSOY:

Valokuvakertomus työstä, joka metsäretkellään kohtaa suden. Kirjassa on myös tietoa sudesta.

Jansson, T. 2010. Outo vieras muumitalossa. Helsinki: WSOY:

Valokuvakirja tapahtumista Muumitalossa. On yö, mutta muumitalossa ei nukuta, koska ilmassa on jotain salaperäistä.. Muumitaloon on tullut outo vieras. Kirjassa kuvatut hahmot ja

muumitalo ovat Tuulikki Pietilän ja Pentti Eistolan tekemät, Tove Jansson on ollut mukana työssä.

Kanala, S. & Jäppinen, J. 2004. Kontiokujan nallet. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy: Runomuotoinen valokuvakirja ihanista nalleista tutkijoina, kuvanveistäjinä, tarinankertojina ja vaikka minä!

Koivisto, A. 2000. Kilin kesä ja kanan pesä. Helsinki: Tammi: Valokuvakirja, jossa tarinoita kotieläimistä. Mukana muun muassa pystykorva Hipsu, Omenalehmä, vuohipukki Osku ja liinaharjainen suomenhevonen Hemmo. Kirjan tekijät Aura Koivisto ja Risto Sauso asuvat maalla ja kertovat tarinoita omista eläimistään.

Liukko-Sundström, H. 2005. Olli ja Doll: tarina ystävydestä. Helsinki: Otava: Koskettava valokuvakertomus ystävydestä, tunteista, itsensä ja toisten ihmisten hyväksymisestä. Upeita kuvia keramiikkataiteilijan luomista hahmoista.

Mäkelä, R. 2009. Mandin ja Aaron seikkailut museoraitilla: kauppa. Lempäälä: Lempääläseura ry: Valokuvakirjassa Mandi ja Aaron vierailevat 1950-luvun kaupassa.

Perkiö, P. 2005. Eemu ja Nalle Tee. Helsinki: Tammi: Runomuotoinen valokuvakirja pienen Eemu-pojan ja nallen päivästä.

Seppälä-Vanhala, S. 2008. Santi ja hevosmummi: varsan elämää. Helsinki: Kirjapaja: Lämminhenkinen valokuvatarina Santi-varsan, hevoslauman ja niiden omistajien elämästä vuodenaikojen vaihtuessa.

Televisio:

Bradman, T. 2006. Muumiot tv-tähtinä. Karkkila: Kustannus-Mäkelä: Muumioperheen pankkitili on tyhjä. Päätetään osallistua tosi-tv -ohjelmaan rahapalkinnon toivossa..

Donaldson, J. 2007. Viki, pieni vikkela kettu. Karkkila: Mäkelä:

Miten pieni, karhunvatukkapensaikossa asustava kettu päätyy television ”Illan luontohetkeen”?

Kunnas, M. 2012. Riku, Roope ja Ringo televisiossa. Helsinki: Otava:
Kolme ystävystä pääsee esiintymään televisioon. Tutustutaan puvustoon, maskeeraukseen, kulisseihiin ja kuvaukseen valoineen, mikkeineen ja kameroineen. Rikua jännittää kaikkein eniten...

Nättilä, P. 2002. Ransu Karvakuono. Helsinki: WSOY:
Valokuvia, otteita Ransun päiväkirjasta vuosien varrelta sekä Ransun kotiväelleen lähettämiä kirjeitä aiheena televisiotyö.

Pichon, L. 2003. Hekku hylkää television. Karkkila: Kustannus-Mäkelä:
Hekku katsoo niin paljon televisiota, että äiti varoittaa Hekun silmien muuttuvan kohta kulmikkaiksi. Mikä neuvoksi?

Powling, C. 2003. Kummitus kameroiden edessä. Karkkila: Kustannus-Mäkelä:
Jenni ja Juuso käyvät televisioasemalla. Kirjassa on sarjakuvamainen mustavalkokuvitus.

Elokuvat:

Bond, M. 2005. Paddington panee töpinäksi. Helsinki: Tammi.
Kirjan 4. luvussa Paddington käy elämänsä ensimmäistä kertaa elokuvateatterissa perheensä kanssa ja aiheuttaa tapansa mukaan hieman hässäkkää.

Roca, N. 2005. Elokuvat. Helsinki: Perhemediat:
Kirja on osa sarjaa ”Mitä on taide”, joka on suunnattu 4-7-vuotiaille lapsille. Kirjassa lähdetään elokuvaan, kerrotaan elokuvanteosta, lavastuksesta, äänestä, kameroista, valaistuksesta, elokuvan tekijöistä, jne. Kirjan lopussa on harjoituksia ja leikkivinkkejä sekä tietoa lapsille erilaisista elokuvan tyyleistä.

Wallace, K. 2011. Kipinäinen elokuvatähtenä. Karkkila: Mäkelä.

Kipinäinen haaveilee olevansa elokuvatähti. Elokuva tehdään, mutta toteutuuko Kipinäisen unelma?

Matkapuhelimet:

Lemmetty, J. 2010. Illi ja langaton puhelin. Helsinki: WSOY: Kaikilla muilla on kännykkä, paitsi Illillä. Miten käy, kun Illi viimein saa kännykän?

Löhönen, V. 2010. Pietu ja iskän ihmekänny. Hämeenlinna: Karisto:
Iskän kännyllä voi tsättäillä, mesettää, etsiä kadonneita sukkia ja jopa kiristää jakopäänhihnan. Myös valokuvan ottaminen onnistuu, mutta mitä siitä seuraakaan..

Kirjasto:

Child, L. 2010. Se on totta vieköön minun kirjani. Helsinki: WSOY:
Sallalla on lempikirja, jonka hän haluaa lukea uudestaan ja uudestaan, mutta kirjaa ei löydykään kirjastosta. Miten siitä selvittään?

Colfer, E. 2005. Legenda Pottu-Mäkisestä. Helsinki: WSOY:
Jännittävä tarina kirjastonhoitaja Pottu-Mäkisestä, joka huhujen mukaan ampuu lapsia perunapysyillä, jos lapset metelöivät kirjastossa. Miten Valtsun ja Maken käy, kun äiti ja isä lähettävät heidät kirjastoon?

Harjanne, M. 2000. Minttu kirjastossa. Helsinki: Otava:
Iki-ihana Minttu rakastaa kirjoja. Minttu käy kirjastossa etsimässä tietoa hiiristä, kotona hän leikkii kirjastonhoitajaa.

Knudsen, M. 2007. Kirjaston leijona. Karkkila: Kustannus-Mäkelä:
Eräänä päivänä kirjastoon saapuu leijona. Se oppii kirjaston säännöt, ja lapset tykkäävät siitä. Miten käy, kun leijonan eräänä päivänä täytyy rikkoa sääntöjä ja karjua?

Majaluoma, M. 2011. Sirkus saapuu kirjastoon. Helsinki: Avain:
Lomalle lähtiessään kirjastonhoitaja antaa yhden ainoan neuvon uudelle apulaisharjoittelijalle: "Mitä tahansa kirjaston asiakas haluaakin, hänelle löytyy aina oikea kirja." Tämä neuvo

mielessään apulaisharjoittelija, Maksimilia nimeltään, istuu työpöydän ääreen odottamaan päivän ensimmäistä asiakasta..

Shields, G. 2011. Kirjasto-Kaisa. Karkkila: Mäkelä:

Opittuaan lukemaan Kaisa ei malttaisi tehdä mitään muuta. Eräänä päivänä Kaisa tapaa puistossa Maisan, jota lukeminen ei kiinnosta. Voivatko kaksi täysin erilaista tyttöä ystäväystyä?

Lukeminen, kirjoittaminen:

Devert, A. 2011. Kikka lukee. Helsinki: Aurinko:

Humoristinen kirja Kikasta ja siitä, miten Kikka näkee asioita, joita aikuiset eivät tahdo huomata. Lukeminen saa näkemään asioita eri tavalla.

Laulajainen, L. 2010. Kumma kirje. Helsinki: Kirjapaja:

Nalle saa kirjeen, jonka viestiä hän ei vielä osaa lukea. Hän selvittää kumman kirjeen arvoitusta ystävineen.

Wieslander, J. 2011. Mimmi Lehmä lukee. Karkkila: Mäkelä:

Mimmi Lehmän mielestä kirjat ovat mukavia. Mimmi Lehmä istuu kirjastossa ja harjoittelee lukemaan. Varis on eri mieltä. Eihän lehmien kuulu lukea!

Runokirjoja, joissa runoja mm. eri medioista (televisio, internet, sähköposti, valokuvat jne.):

Itkonen, J. 2011. Kaupunkiretki: lastenrunoja. Helsinki: Kirjapaja:

Kaupunkiretkellä käydään muun muassa postissa, pankissa, valokuvaamossa, esiintymislavalla, elokuvateatterissa ja kirjastossa.

Itkonen, J. 2007. Taikuri Into Kiemura ja muita kaupunkilaisia. Helsinki: Otava:

Kaksikymmentäyksi ammatinharjoittajaa oivaltavissa riimirunoissa ja vallattomissa piirroksissa. Mukana muun muassa Birgit ”Bibbe” Mustelma, uutistenlukija, Teppana Puistoperä, valokuvaaja sekä G.S.M. Uivelo, puhelinmyyjä.

Laukkanen, J. 2004. Vänkylöitä. Hämeenlinna: Karisto:

Humoristisia eläinaiheisia runoja, joissa muun muassa hiiri surffaa netissä ja pöllö töllöttää televisiota.

Ruotanen, A. 2010. Hajanhujuilla. Helsinki: Lasten keskus:
Runoissa vilahtelevat kirjaston kummitukset, tuulihatut, laajakaistat, avaruusturistit ja muut hauskat hahmot ja paikat.

Muuta:

Kirkkopelto, K. 2008. Muusan ja maestron taideseikkailu. Helsinki: WSOY:
Muusa ja maestro käyvät taidemuseossa ja tekevät itse taidetta. Hauskaa ja vauhdikasta taiteen tekemistä.

Kirkkopelto, K. 2010. Muusan ja maestron teatteriseikkailu. Helsinki: WSOY:
Muusa ja maestro käyvät teatterissa ja pääsevät tutustumaan myös näyttämön taakse näyttämöestarin, valaistus- ja äänimestarien, maskeeraajien ja näyttelijöiden työhön.

Puikkonen, A. 2011. Haapaneitty, mettäntyttö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo:
Musiikkisatu. Jännittävä fantasiakertomus kuusivuotiaan pojan ja kissan seikkailusta maan sisälle... Kirjan mukana cd, jolla Ismo Kallio lukee sadun ja hänen kanssaan tarinaa kertovat huilu, oboe, kaksi viulua, alttoviulu, sello ja kontrabasso. Musiikin tarinaan on säveltänyt Kirmo Lintinen, kirjan on kuvittanut Kustaa Saksi.

LIITE 2. Esite ja lupalappu esikoululaisten vanhemmille

Kestilässä 24.2.2013

Tervehdys päiväkoti Huminan eskareiden vanhemmat

Opiskelen kirjastoalaa Oulun seudun ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötä, joka käsittelee lastenkirjastotyötä. Osana opinnäytetyötä toteutan mediasatutuokioita esiopetusikäisille lapsille yhteistyössä Kestilän kirjaston kanssa.

Mediasatutuokiossa voidaan muun muassa lukea satuja ja runoja, tutustua erilaisiin viesteihin ja viestimiin sekä tuottaa yhdessä pienimuotoisia mediaesityksiä, esim. valokuvia.

Tarkoituksena on, että mediasatutuokiot toteutetaan Kestilän kirjastossa viikoilla 11 ja 12. Kokoontumiskertoja on kaksi. Ensimmäistä kokoontumiskertaa varten toivoisin huolehtimaan lapselle mukaan oman, lapsen nimellä varustetun lelun päiväkotiin.

Tuokioista on tarkoitus ottaa valokuvia opinnäytetyön raporttia varten. Pyytäisinkin täyttämään alla olevan lupalapun koskien lapsenne mahdollista esiintymistä raportin valokuvissa. Lupalappu olisi hyvä palauttaa päiväkotiin perjantaihin 1.3.2013 mennessä.

Ystävällisin ja yhteistyöllisin terveisin

Salla Tolppanen
tradenomiopiskelija

✂ _____

Lupalappu

Lapseni _____

saa esiintyä mediasatutuokiossa otetussa valokuvassa.

ei saa esiintyä mediasatutuokiossa otetussa valokuvassa.

Lapsen nimeä tai muita henkilötietoja ei julkaista raportissa.

LIITE 3. Kirjallisuutta ja verkkosivuja

Tässä listassa on kirjoja, joita olen lukenut opinnäytetyöprosessin kuluessa ja verkkomateriaalia, johon olen tutustunut opinnäytetyöprosessin edetessä ja ideoidessani mediasatutuokioita.

Kirjallisuutta

Ainali, E. (toim.) 2003. Kirja kantaa – tarina tukee. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Airaksinen, R. & Tarvainen, E. 1997. Karhunkämmen: ilmaisukasvatuksen ohjaajan opas. Helsinki: Suomen harrastajateatteriliitto.

Haven, K & Ducey, M. 2007. Crash course in storytelling. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.

Helenius, A., Jäälinoja, P. & Sormunen, H. 2000. Sesam!: avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan.

Juntunen, H. (toim.). 2006. Muffe ja kadonnut avain: mediakasvatuksen tehtäviä 3-8-vuotiaille. 4. painos. Helsinki: Kerhokeskus – koulutyön tuki ry.

Karlsson, L. 2003. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karvonen, P. & Rikkola, L. 2006. Lukuleikkitaikoja. Helsinki: Tammi.

Korolainen, T. (toim.). 2001. Kirjaseikkailu: lasten ja nuorten kirjallisuuden opas. Helsinki: Tammi.

Mäkelä, M-L. 2002. Satuseikkailu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Ojanen, S., Lappalainen, I. & Kurenniemi, M. 1980. Sadun avara maailma: sadut varhaiskasvatuksen tukena. Helsinki: Otava.

Ruhala, A. (toim.), Pentikäinen, A. (toim.) & Niinistö, H. (toim.). 2010. Mediametkaa!: osa 5 – kirjasto kohtaa mediakulttuurin. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Ruhala, A. (toim.), Pentikäinen, A. (toim.) & Niinistö, H. (toim.). 2012. Mediametkaa!: osa 6 – kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Suojala, M. (toim.) & Karjalainen, M. (toim.). 2001. Avaa lastenkirja: johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus.

Ylönen, H. 1998. Taikahattu ja hopeakengät sadun maailmaa: lapsi päiväkodissa sadun kuulijana, näkijänä ja kokijana. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 143.

Verkkosivuja

Digitaalinen satutuokio: <http://www.coloradolibrariesjournal.org/articles/once-upon-app-process-creating-digital-storytimes-preschoolers>

Kakaravaara: esi- ja alkuopetukseen sopivaa kirjallisuutta:
http://oukasrv6.ouka.fi:8001/Intro?formid=k_form2&sesid=1357303826

Kansainvälinen lasten digitaalinen kirjasto: <http://en.childrenslibrary.org/>

Kerhokeskuksen mediakasvatusmateriaaleja:
http://www.kerhokeskus.fi/fi/opettajat_ja_ohjaajat/mediakasvatus/materiaalit

Kirja lasten ja nuorten netinkäytöstä, pelaamisesta ja verkkoyhteisöllisyydestä:
<http://www.nettiguru.fi/kirja.pdf>

Kirjastokoira Kirjavainen -blogi, Imatran kaupunginkirjaston lemmikki:
<http://kirjavainen.wordpress.com/>

Kirjastot.fi:n mediakasvatussivut: <http://mediakasvatus.kirjastot.fi/>

Lastenkirjahylly - blogi: <http://lastenkirjahylly.blogspot.fi/>

Lastenkirjainstituutti: www.lastenkirjainstituutti.fi

Leikkejä, Mannerheimin lastensuojeluliitto: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus: <http://www.meku.fi/index.php?lang=fi>

Mediakasvatuskeskus Metka ry:n mediakasvatusmateriaalia kirjaston ammattilaisille:
<http://mediametka.fi/opetuskokonaisuudet/mediakasvatusmateriaali-kirjaston-ammattilaisille/>

Mediakasvatuskeskus Metka ry:n Noin kymmenen askelta – materiaalit:
<http://mediametka.fi/opetuskokonaisuudet/noin-kymmenen-askelta-materiaali/>

Mediakasvatusseura ry:n Mediahyrrä: <http://www.mediakasvatus.fi/mediahyrra>

Mediakasvatusseura ry:n materiaalihakukone: <http://www.mediakasvatus.fi/oppimateriaalia>

Mediataitoja alkuopetukseen: <http://beta.oppiminen.yle.fi/mediataidot/mediataitoja-alkuopetukseen>

Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen: <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/daf8f1309616fb354eed4987559d901/1360098328/application/pdf/13386830/MLL%20Mediaty%C3%B6kaluja%20varhaiskasvatukseen%20A4%20B%20%28kaksi%20Opalstaa%29.pdf>

Meidän media: ohjaajan opas: http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/098610d09137558260238407d7d58bdc/1358251493/application/pdf/12106321/Meid%C3%A4n%20media_ohjaajan%20opas.pdf

Sadutuksesta: http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutus_paa.htm

LIITE 4. Kirjoja, pelejä, puuhaa, animaatioita yms. lapsille ja lasten kanssa toimiville aikuisille

Lasten verkkosivusto, josta löytyy mm. kirjat, runot, pelit ja elokuvat, lasten omat kirjoitukset jne.: www.okariino.fi

Kansainvälinen lasten digitaalinen kirjasto: en.childrenslibrary.org/

Netlibris, lasten ja nuorten kirjallisuuspiirit verkossa: www03.edu.fi/oppimateriaalit/netlibris/

Satukortisto: pandora.lib.hel.fi/kallio/sadut/

Lastenkirjainstituutti: www.lastenkirjainstituutti.fi

Bibbi: Pohjoismainen virtuaalinen lastenkirjasto: www.nifin.helsinki.fi/bibbi/index1.php?lang=fi

Satuja netissä: www.satunetti.fi

Tarujen Eurooppa, jossa voi kuunnella ja katsella eurooppalaisia taruja:

www.europeoftales.net/site/fi/index.html

Pirkanmaan kirjastokissa Kirjatti seikkailee kirjastossa:

www.tampere.fi/kirjasto/kissa/kieppi/index.html

Pirkanmaan kirjastokissa Kirjatin mediamatka, mediakasvatuspeli:

www.tampere.fi/kirjasto/kirjatti/mediamatka/main.swf

Mikkelin kaupunginkirjaston kirjastoseikkailu: nettiputtiset.internetix.fi/fi/lapset/index

Hiiripiiri, Pelastakaa Lapset ry:n mediataitojen oppimateriaali:

www.pelastakaaalapset.fi/hiiripiiri/

Hiirimutaattori, Pelastakaa Lapset ry:n hahmonluomispeli, jossa voi harjoitella

nettiturvataitoja: www.hiirimutaattori.fi/

Suuri mediaseikkailu muun muassa esiopetukseen: www.suurimediaseikkailu.fi/fi/index.html

Lasten kuunnelmia: areena.yle.fi/radio/1777425

Ladattavia satuja: areena.yle.fi/radio/1288197

Nukkumatti, animaatioista yms.: www.nukkumatti.net/

Äänimaisia ja tehosteääniä: yle.fi/vintti/yle.fi/tehosto.yle.fi/tehostelista.html

Metkula, lasten oma tarinatyökalu: mediametka.fakiirimedia.net/metkula/metkula.html

Petran planeetta, opettavainen virtuaalimaailma lapsille, tekijä Dramaforum Oy:
www.petranplaneetta.fi

Pikku kakkosen pelit ja puuhat: yle.fi/pikkukakkonen/#

Lasten oma Kunnaslandia:

www.maurikunnas.net/mauri_kunnas/kunnaslandia/fi_FI/kunnaslandia/

Muumimaailman pelit: www.muumimaailma.fi/fi/puuhaa/peleja/muistipeli

Papunet – pelejä: papunet.net/pelit/

Maatilapeli: 3tratkaisut.fi/maatilapeli/peli.html

Summanmutikka, pelejä ja puuhaa (WSOY): www.oppijailo.fi/index/lapsille_nuorille

Ekapeli lukemisen taitojen harjoitteluun: www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli

BBC:n englanninkielinen lastensivusto: www.bbc.co.uk/cbeebies/

Äänilelu – sovellus (tekijä mediataiteilija Robert Atwell): <http://www.soundtoys.net/toys/a-day-in-the>

Lasten oma radio: <http://www.lastenomaradio.fi/oma/index.php>